

DUTCH BIRDING

VOLUME 15 • NO 6 • 1993

Dutch Birding

En internationaal tijdschrift over Palearctische vogels

Hoofredacteur Arnoud van den Berg (023-378024)

Adjunct-hoofredacteurs Enno Ebels (030-961335) en Gerald Oreel (02518-70992)

Uitvoerende redacteur André van Loon (020-6997585)

Fotografisch redacteur René Pop (010-4508879)

Redactieraad Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger en Frank Rozendaal

Redactie-adviesraad Christine Barthel (Duitsland), Peter Barthel (Duitsland), Gerald Driessens (België), Klaas Eigenhuis (Nederland), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Nederland), Lars Jonsson (Zweden), Killian Mullarney (Ierland), Hans Schekkerman (Nederland), Hadoram Shirihai (Israël) en Peter Symens (Saudiarabië)

Redactiemedewerkers Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen en Peter de Rouw

Productie en lay-out André van Loon en René van Rossum

Advertenties Peter Meijer (03480-31905, fax 03480-20394)

Abonnementen 1993: NLG 52.50 (Nederland) of BEF 1000 (België); NLG 60.00 (overige landen binnen Europa) en NLG 65.00 (landen buiten Europa). Girorekening (Nederland) 01 50 697; girorekening (België) 000 1592468 19; bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Bilthoven). Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied.

De Nederlandse, Engelse en wetenschappelijke vogelnamen volgen: de *Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1993* door A B van den Berg (1993, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* door British Birds (1993, Blunham); de door C S Roselaar samengestelde lijst in de *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels* door C M Perrins (1991, Weert); en *Distribution and taxonomy of birds of the world* door C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripten behoren te worden uitgevoerd in machineschrift met een dubbele regelafstand en een ruime marge aan beide zijden. Manuscripten kunnen ook op diskette worden ingeleverd (in Macintosh of in MS-DOS format). Meer informatie hierover is verkrijgbaar bij de redactie.

Een lijst met tarieven voor de betaling van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

Bestuur Gijsbert van der Bent (voorzitter, 01718-13606), Chris Quispel (secretaris, 071-124825), Arnold Veen (penningmeester), Arnoud van den Berg, Roy de Haas en Peter Meijer

Nuts-Aegon Ziektekosten NV is hoofdsponsor van de Dutch Birding Association

Bestuursmedewerkers Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Paul Knolle, Ger Meesters, Anja Nusse, Gerald Oreel, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot en Kees Tiemstra

Travel-reports service Dirk de Moes, Postbus 94, 3956 ZS Leersum, Nederland (03434-57501)

Telefoonlijnen Nederland: 06-320 321 28 (vogellijn 50 cpm); 078-180935 (inspreeklijn)
België: 03-4880194 (vogel- en inspreeklijn)

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna

Leden Edward van IJendoorn (voorzitter, 023-391446), Karel Mauer, Cock Reijnders, Kees Roselaar, Jelle Scharringa, Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus en Wim Wiegant (archivaris)

Een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie

© 1993 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Nederland

**U TWIJFELT OF U DIE OPERATIE
WEL ECHT MOET ONDERGAAN.**

**GELUKKIG IS ER EEN SPECIALIST DIE
VOOR 100% ACHTER EEN SECOND OPINION STAAT.**

Vraag uw assurantie-adviseur naar de Zeker Beter Polis.

NUTS-AEGON
ZIEKTEKOSTEN N.V.

Stadhoudersplantsoen 214, 2517 SK Den Haag. Telefoon 070 - 3100 614.

NUTS-AEGON HOOFDSPONSOR DUTCH BIRDING ASSOCIATION

DUTCH BIRDING SERVICE KIJK EN VERGELIJK ! DUTCH BIRDING in samenwerking met SIGHTS OF NATURE

BAUSCH & LOMB ELITE LEVENSLANGE GARANTIE		NLG
10 x 42 (rubber) lederen etui		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 42 (rubber) lederen etui		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
LEICA 30 JAAR GARANTIE		
10 x 42 BGA (rubber) + speciale tas		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
ZEISS WEST 30 JAAR GARANTIE		
10 x 40 BGAT (rubber) + speciale tas		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
7 x 42 BGAT (rubber)		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 56 BGAT (rubber)		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
15 x 60 BGAT (rubber) compleet		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
10 x 25 B + speciale tas		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 20 B		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
OPTOLYTH 30 JAAR GARANTIE		
Alpin 10 x 40 (rubber) + speciale etui		845
Alpin 10 x 50 (rubber) + etui		950
Alpin 12 x 50 (rubber) + etui		970
Alpin 8 x 40 (rubber) + speciale tas		745
Touring 10 x 40 BGA (rubber) + speciale tas		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Touring 7 x 42 BGA (rubber) + speciale tas		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Royal 9 x 63 (rubber)		1495
Telescoop TBS 80 (groen rubber) body		1626
20 x WA lens		425
30 x WA lens		485
22 x 60 zoom		577
Telescoop TBS 80 (groen rubber) fluorite		BEL VOOR PRIJSOPGAVE
OPTICRON 5 JAAR GARANTIE (JAPANS)		
10 x 40 ZWCF (rubber) WA		355
10 x 50 ZWCF (rubber) WA		365
8 x 42 ZCF Dioptron WA		595
10 x 42 ZCF Dioptron WA		595
10 x 50 ZCF Dioptron WA		625
Telescoop (45°, 60 mm) + 20-60 x zoomlens		1045
JAPANSE / RUSSISCHE VERREKIJERS		
8 x 30 Tento USSR + etui		110
20 x 70 ZCF + etui		625
7-15 x 35 ZCF + kompas		335
8 x 21 mini (rubber) + kompas		315
STATIEVEN		
Slik SL 67		495
505 QF (3800 gram)		538
Slik SEC 16 (met pistoolgreep, 2800 gram)		415
Autoraamstatief		135

Prijzen miv. BTW en porto

Wijzigingen voorbehouden

INFORMATIE: ROY DE HAAS ☎ 036 - 5362819

Bovenstaande artikelen kunnen besteld worden door het vereiste bedrag over te maken op giro 4148343 tnv Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland, o/v het/de gewenste artikel(en).
De bestelling wordt binnen drie weken goed verpakt per post thuisbezorgd.

architectura+natura international booksellers

Leliegracht 44 – 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 – Holland

- Broedvogels van Noord-Holland
Wim Ruitenbeek, Kees Scharringa & Piet Zomerdijsk (redactie) **vanaf heden f 25.00**
- Birds of Bahrain
Tom Nightingale & Mike Hill **f 139.95**
- Finches & Sparrows – an identification guide
Peter Clement, Alan Harris & John Davis **f 96.90**
- Birds of Russia
Algirdas Knystautas **f 65.55**
- Important bird areas in the United Kingdom
D E Pritchard et al (editors) **f 110.00**
- The White Ibis – the wetland wanderer
Keith L Bildstein **f 61.20**
- The complete guide to Ireland's birds
Eric Dempsey & Michael O'Clery **f 51.90**
- Der Weißstorch
Holger Schulz **f 34.70**
- The Black Robin – saving the world's most endangered bird
David Butler & Don Merton **f 65.55**

BIRDING BRAZIL

A Check-list and Site Guide
Bruce C Forrester

254 pages, paperback and spiral bound, A5 size. 1,661 species are listed, plus an extensive array of subspecies. 177 endemics are recognised. 42 sites are dealt with, giving information and map, plus a complete list of all known species.

Available at £ 19.95,
with free postage.
Write to:

Bruce C Forrester,
Knockshinnoch
Bungalow, Rankinston,
Ayrshire. KA6 7HL
U.K.

SWIFT

"AUDUBON SOCIETY" de int. Ornithologen vereniging heeft Swift toestemming gegeven de naam "Audubon" te gebruiken, mits deze kijkers voldoen aan de specificaties voor een ideale natuurkijker. Verkrijgbaar in respectievelijk 8,5 x 44 BWCF, 7 x 35 DCF (waterproof) en 10 x 50 BWCF. Vraag naar onze gratis catalogus.

technolyt

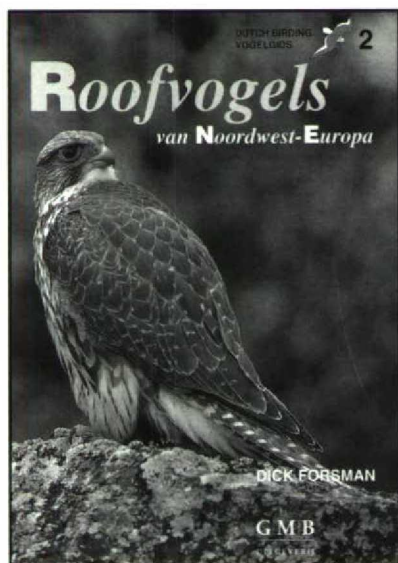
Industrieweg 35 1521NE Wormerveer
Tel. 075-282204/285767 Fax 075-213663

DUTCH BIRDING

*Tweemaandelijks tijdschrift
voor elke fervente vogelaar*

Schrijf voor informatie naar:
Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam

Dutch Birding Vogelgidsen

Roofvogels van Noordwest-Europa

Dick Forsman

Roofvogels behoren tot de moeilijkste vogels om te determineren. Vooral de buizerden en arenden hebben een ongeëvenaarde variatie in verenkleed. De kleden verschillen naar soort, leeftijd, gebied van herkomst en geslacht. Daarnaast kennen ze in enkele gevallen meerdere kleurvormen van licht tot donker.

Dick Forsman is er in geslaagd een overzichtelijke gids samen te stellen, met meer dan 200 foto's en honderden lijntekeningen. Hierdoor is de lezer in staat alle roofvogels, die in Noordwest-Europa te zien zijn, betrouwbaar te determineren, niet alleen naar soort, maar ook naar leeftijd en geslacht.

Eindredactie: Sandra Gardeslen en Dirk Moerbeek

Dutch Birding Vogelgids 2

ISBN 90-74345-02-6

Formaat: 15 x 21 cm
Omvang: 228 pagina's
Illustraties: 201 foto's, 200 tekeningen
Prijs: NLG 39,90; BEF 825

Jagers van het Noordelijk Halfrond

Klaus Malling Olsen

Een gids voor het identificeren van de *Stercorariidae*.

Dutch Birding Vogelgids 1

ISBN 90-74345-01-8

Formaat: 15 x 21 cm
Omvang: 104 pagina's
Illustraties: ca. 100 foto's, veel tekeningen
Prijs: NLG 24,90; BEF 475

Bovenstaande boeken kunnen besteld worden door het overmaken van de ledenprijzen NLG 35,-, resp. NLG 19,90 (+ een bijdrage van NLG 3,- in de porto- en verzendkosten) per exemplaar op girorekening 2989470 t.n.v. Ger Meesters Boekproducties.

In België kunnen de boeken besteld worden door het overmaken van BEF 825, resp. BEF 475 per exemplaar op girorekening 000-1648397-76 t.n.v. Ger Meesters Boekproducties, Haarlem, Nederland.

De boeken zijn ook in de boekhandel verkrijgbaar.

Ger Meesters Boekproducties Uitgeverij

Vrijheidsweg 86 ● 2033 CE Haarlem ● ☎ 023-336044 ● ✉ 023-350895

Identification of Middendorff's and Styan's Grasshopper Warblers

Peter R Kennerley & Paul J Leader

Middendorff's *Locustella ochotensis* and Styan's Grasshopper Warblers *L. pleskei* are little-known members of a genus characterized by its unobtrusive behaviour and subdued plumage characters. They are closely related and share some plumage and structural characters with the better-known Pallas's Grasshopper Warbler *L. certhiola* of continental Asia. Some authorities, including Vaurie (1959), consider all three taxa belonging to a single species while Williamson (1976) and Voous (1977) treat Styan's and Middendorff's as conspecific but believe Pallas's to be distinct. More recently, Nazarov & Shibaev (1983), as a result of studies on the breeding grounds, conclude Middendorff's and Styan's to be full species. It is possible that Middendorff's is a very distinct subspecies of Pallas's and apparent intermediates between these taxa have been reported but it is not known whether these represent hybrids or variation within the plumage of Middendorff's or Pallas's.

With the exception of studies undertaken by Nazarov & Shibaev (1983), no comparative assessments of the ecological requirements, courtship behaviour or song on the breeding grounds have been made or published. However, from studies of Styan's as a migrant and winter visitor to Hong Kong and of Middendorff's during the winter in the Philippines, combined with casual observations of both taxa on the breeding grounds in Japan, we are drawn to the conclusion that they look and behave as separate species and are better treated as such.

Middendorff's Grasshopper Warbler

HEAD Crown and nape greyish-brown and unmarked. Supercilium pale cream, extending from base of bill to rear of ear-coverts. Lore similar in colour to crown as is eye-stripe (which is more conspicuous than that of Styan's), contrasting with slightly paler-mottled ear-coverts. No trace of malar or sub-moustachial stripes. Eye-ring (which is conspicuous in Styan's) usually very difficult to discern, resulting in rather plain-faced appearance.

UPPERPARTS Mantle browner and more olive than nape with indistinctly darker feather-centres resulting in slight mottled effect, being fairly conspicuous on some

individuals. Rump and uppertail-coverts tawny-brown as tail and unmarked.

UNDERPARTS Generally paler than on Styan's, with chin and throat being creamy-white while breast warmer sandy-brown, palest in centre but becoming darker towards sides and on flank which can appear as dark as mantle on some birds. Centre of belly whitish. Undertail-coverts pale cream and unmarked.

WING Exposed primaries and secondaries brown, slightly warmer than wing-coverts and mantle, and lacking pale fringes. Wing-coverts and tertials marginally darker than mantle and narrowly fringed pale straw. Outer web of visible outer primary (p9; numbered descendantly) entirely pale.

TAIL Central rectrices tawny-brown and unmarked, contrasting with duller mantle and wings. Remainder of uppertail dark grey with each feather, except central pair, tipped whitish. Some individuals exhibit reddish-brown tail with pale tip to each rectrix, including central pair, as in some juvenile Pallas's of subspecies *L. c. rubescens*.

BARE PARTS Iris dark rich-chocolate-brown, probably with some age-related variation. Upper mandible dark grey with pale cutting edge; lower mandible greyish-pink, often with indistinct darker shading on sides towards tip. Leg and foot dull reddish-brown to greyish-pink.

Birds in first-winter plumage strongly tinged primrose-buff on entire underparts except for undertail-coverts which are olive-buff. Usually, fairly distinct mottling to throat and upperbreast. Although yellow wash lost during the winter, mottling may still be present in birds which have otherwise assumed adult-type plumage and these may be first-year individuals. On upperparts, first-winter birds slightly darker and more olive than adults and darker centres to mantle-feathers more conspicuous while fringes to wing-coverts less so (La Touche 1925-34, Dement'ev & Gladkov 1968). Williamson (1976) postulates that such birds, which retained mantle-mottling into their first summer, may account for the individuals considered intermediate between Middendorff's and Pallas's.

Styan's Grasshopper Warbler

HEAD Crown grey-brown, usually faintly mottled but this feature not visible in field. Supercilium pale greyish-

167-168 Middendorff's Grasshopper Warbler / Japanse Sprinkhaanzanger *Locustella ochotensis*, Candaba, Philippines, 6 February 1992 (Peter R Kennerley) **169** Styan's Grasshopper Warbler / Koreaanse Sprinkhaanzanger *Locustella pleskei*, Mai Po Marshes NR, Hong Kong, 17 April 1992 (Peter R Kennerley)

Identification of Middendorff's and Styan's Grasshopper Warblers

TABLE 1 Measurements (mm) of Styan's Grasshopper Warbler / Koreaanse Sprinkhaanzanger *Locustella pleskei* and Middendorff's Grasshopper Warbler / Japanese Sprinkhaanzanger *L. ochotensis*. For both species, ranges and sample sizes (in brackets) are given from two sources

	Wing	Tail	Tail / wing ratio	Bill (to skull)	Source
Styan's	64-75 (16)	54-68 (13)	0.81-0.93 (13)	18.5-21.1 (15)	a
	—*	55-70 (5)	0.84-0.96 (7)	18.0-20.5 (?)	c
Middendorff's	55-71 (9)	51-56 (8)	0.74-0.82 (8)	15.8-17.5 (9)	b
	—* (46)	50-59 (38)	0.75-0.84 (33)	15-18 (29)	c

a, measurements of birds trapped in Hong Kong; b, measurements of four birds trapped in Philippines and six specimens in Academia Sinica, Beijing, China; c, Williamson (1976); *, Williamson (1976) gives range of Styan's and Middendorff's as 62-75 mm.

brown, slightly less distinct than that of Middendorff's and variable in extent: in front of eye, usually reaching onto upper lores, behind eye rather variable, hardly extending beyond eye on some birds while on others conspicuous to rear of ear-coverts. Lore slightly darker than crown while behind eye eye-stripe is limited to a narrow, dark pencil line which often not present at all. Like Middendorff's, Styan's appearing also rather plain-faced, slightly offset by conspicuous pale cream eye-ringing broken in front and behind eye.

UPPERPARTS Grey-brown, occasionally with olive cast. Usually, indistinct mottling present on mantle, caused by slightly darker centres to feathers, but this usually only visible in hand. In field, Styan's appearing quite uniform and unmarked. Rump and uppertail-coverts frequently slightly paler and rump entirely unmarked.

UNDERPARTS Chin, throat and belly whitish. Breast pale grey-brown, becoming darker on flank. Undertail-

coverts typically creamy-brown and unmarked but on extreme individuals rich buff with dark brown shaft-streaks on outermost feathers. Throat and belly of some individuals much creamier and sometimes yellowish with grey-brown spotting to lower throat and upper-breast.

WING Exposed primaries and secondaries olive-brown. Greater wing-coverts and tertials slightly darker than mantle and narrowly fringed grey-brown while median and lesser wing-coverts similar but fringed silver-brown. Alula similar but with thin silver-grey fringe. Outer web of visible outer primary (p9) dark.

TAIL Grey-brown with creamy-white or pale buff tips to outer four pairs of rectrices while inner two pairs lack pale tips. Basal third of inner web of outer three or four pairs of rectrices often slightly darker than remainder of tail.

BARE PARTS Iris varying between very dark brown to grey-brown but orange-brown on known adult trapped at Mai Po Marshes NR, Hong Kong, strongly suggesting that this feature varies with age. Bill significantly longer than Middendorff's and quite stout. Upper mandible very dark pinkish-grey with pinkish-grey cutting edge; lower mandible varying from greyish-pink to yellowish-pink, sometimes with darker shading along sides towards tip. Leg pink with grey or brown cast.

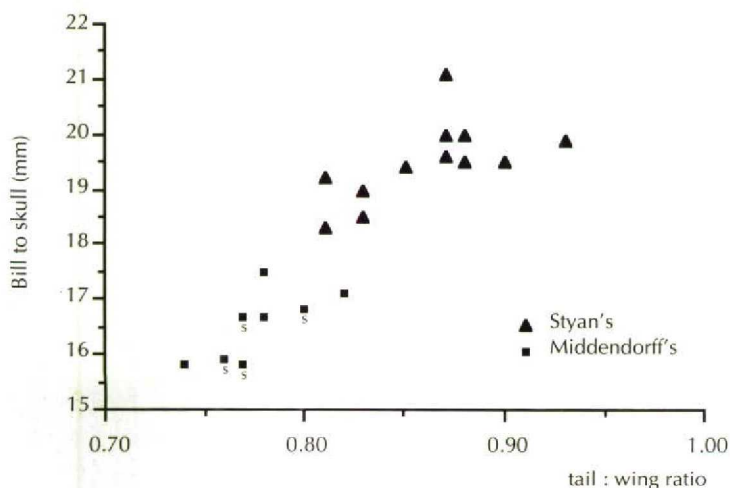

FIGURE 1 Bill length versus tail : wing ratio of Styan's Grasshopper Warbler / Koreaanse Sprinkhaanzanger *Locustella pleskei* and Middendorff's Grasshopper Warbler / Japanese Sprinkhaanzanger *L. ochotensis*. Measurements taken from live birds, except points marked 's' (specimens)

Although plumage of first-winter Styan's has not been described, it is considered that features which are referable to first-winter individuals in other *Locustella* warblers, probably also apply to Styan's.

Separation of Middendorff's and Styan's Grasshopper Warblers

The colour of the mantle, rump and uppertail-coverts is considered to be the best means of separating these species. Middendorff's invariably has a browner mantle than Styan's and the tawny-brown rump and uppertail-coverts of Middendorff's, which are very obvious and contrast with the mantle in the field, are entirely absent in Styan's. The subdued mottling on the mantle of both species is difficult to see in the field and this feature is of dubious benefit in separating them. If seen well, the slightly more conspicuous supercilium and pale outer web of p9 of Middendorff's and the eye-ring of Styan's should also be looked for.

Table 1 demonstrates that in the hand the two species are readily separable on measurements. The bill length alone is diagnostic, with Styan's always being the longer-billed of the two. The tail : wing ratio also shows little overlap and, apart from extreme examples, is a useful factor in their separation. Figure 1 illustrates the almost complete separation of Styan's and Middendorff's on bill length and tail : wing ratio.

Separation from Pallas's Grasshopper Warbler

Structurally, Middendorff's and Styan's are larger and heavier-built than the larger subspecies of Pallas's. The tail is strongly graduated and the difference between the longest and shortest rectrix averages greater than Pallas's but this is of little use in the field.

Although Pallas's is a rather variable species with four subspecies described, all are characterized by well-marked upperparts, fairly distinct supercilium, rufous rump and strongly coloured breast and flanks. It shares with Middendorff's and Styan's the feature of pale tips to the outer four or more pairs of rectrices. These tips are broader and more conspicuous when viewed from below, which is not easy when the birds are typically found on or near the ground, and, due to abrasion, are frequently lost on the upper surface of the tail.

The dark centres and paler fringes to the mantle-feathers and conspicuous rufous rump of Pallas's preclude any possibility of confusion with Styan's in which these features are almost entirely suppressed. Indeed, Styan's is more likely to be mistaken for Oriental Reed Warbler *Acroce-*

170 Styan's Grasshopper Warbler / Koreaanse Sprinkhaanzanger *Locustella pleskei*, Mai Po Marshes NR, Hong Kong, 17 April 1992 (Peter R Kennerley)

phalus orientalis which, in fresh plumage, also has conspicuous whitish tips to the rectrices, or the larger Gray's Grasshopper Warbler *L fasciolata*, than Pallas's.

Middendorff's does share some plumage characters with Pallas's which it can superficially resemble. However, when seen well, the commonly held misconception that Pallas's and Middendorff's are likely to be confused is quickly dispelled. The rump and uppertail-coverts, which in Pallas's are distinctly rufous, become tawny-brown in Middendorff's and the blackish centres to the longest uppertail-coverts of most Pallas's are entirely absent in Middendorff's. However, the rufous tones to the rump of some Pallas's, particularly juveniles, can appear subdued by darker feather-centres (Galsworthy 1991) and the general tone of the rump colour may then resemble Middendorff's. The sharply defined blackish centres to the crown, mantle, wing-coverts and tertials of Pallas's are reduced to diffuse and indistinct mottling in Middendorff's, with very little or no contrast between the feather-centres and -fringes, although these may be slightly more obvious in first-winter birds. The whitish tip to

the inner web of the two innermost tertials, which Riddiford & Harvey (1991) documented as being a useful means of separating Pallas's from Grasshopper Warbler *L naevia*, is rather variable in both Middendorff's and Styan's, being conspicuous in some birds but absent in others.

Distribution

Middendorff's and Styan's occupy distinct breeding and wintering ranges and do not come into contact except occasionally in coastal China. During the breeding season, Middendorff's is confined to the maritime regions of eastern Russia which surround the Sea of Okhotsk including Sakhalin, Kamchatka, the Commander Islands and the Kuril Islands (Dement'ev & Gladkov 1968, Stepanyan 1990), as well as northern and eastern Hokkaido in northern Japan (Stepanyan 1990, Brazil 1991). In winter, it is found throughout the Philippines (Dickinson et al 1991) and has been recorded south to Sulawesi and Luang, Indonesia (White & Bruce 1986). As a migrant, Middendorff's was recorded by La Touche (1912, 1925-34) as passing in numbers at Shaweishan, an island 30 km off the mouth of the Yangtze

171 Styan's Grasshopper Warbler / Koreaanse Sprinkhaanzanger *Locustella pleskei*, Mai Po Marshes NR, Hong Kong, 9 September 1991 (Peter R Kennerley)

172 Pallas's Grasshopper Warbler / Siberische Sprinkhaanzanger *Locustella certhiola*, Beidaihe, China, 24 May 1991 (Peter R Kennerley) **173** Pallas's Grasshopper Warbler / Siberische Sprinkhaanzanger *Locustella certhiola rubescens*, Luk Keng, China, 6 September 1992 (Peter R Kennerley) **174** Pallas's Grasshopper Warbler / Siberische Sprinkhaanzanger *Locustella certhiola*, Beidaihe, China, 24 May 1991 (Peter R Kennerley)

River, China, in late May and in particular early June, when up to 70 were seen in a single day. Given the scarcity of records to the north at such well-watched localities as Beidaihe, Hebei Province, China, it is likely it migrates to the north-east across the Yellow Sea towards the Korean peninsula and Japan rather than along the coast of China. By contrast, the breeding range of Styan's lies to the south of Middendorff's, being confined to offshore islands around the coasts of southern Japan, north to the Izu Islands (Brazil 1991), and in South Korea. Recently, it has also been found breeding on small islands in Peter the Great Bay near Vladivostok in the Russian Far East (Nazarov & Shibaev 1983). Although Cheng (1987) describes Styan's as a migrant to Jiangsu, Fujian and Guangdong provinces in eastern and south-eastern China, La Touche (1925-34) does not record it from Shawsheishan or elsewhere in north-eastern China. Cheng (1987) does not mention any records of Styan's wintering in China but it is likely that it winters throughout the coastal regions of Guangdong province and probably also in Guangxi and Fujian provinces wherever suitable habitat still exists. To date, however, the only documented records during the winter months from China or elsewhere are those from Hong Kong.

Occurrence in Hong Kong

Styan's is a scarce passage migrant and winter visitor to Hong Kong while Middendorff's has been recorded once (Leader in prep). At Mai Po Marshes NR, where several Styan's are trapped each year between October and April, field observations do not occur annually despite the high level of observer activity during these months. Of 18 accepted records of Styan's in the period 1984-91, only two referred to sight records with the remainder being trapped at Mai Po Marshes NR. The intensive ringing programme undertaken at Mai Po Marshes NR in recent years has greatly contributed to a better understanding of the status of Styan's, with 12 of the 18 records being from 1990-91 alone.

Table 2 illustrates the monthly distribution of records during 1984-91. Although there is a scattering of records between October and February, with a minor peak in November, there appears to be a distinct passage in March and April as birds return to the breeding grounds. However, this rather neat pattern is complicated by the fact that of the four Styan's trapped in March, three were in active primary and secondary moult, indicating they were unlikely to be recent arrivals. Fur-

FIGURE 2 Monthly distribution of Styan's Grasshopper Warbler / Koreaanse Sprinkhaanzanger *Locustella pleskei* in Hong Kong during 1984-91

thermore, a bird originally trapped in January 1991 was caught again in mid-April 1992, indicating it probably wintered locally. It is, therefore, possible that during winter, Styan's are sedentary and occupy rather small territories which they abandon shortly before migration and then range widely over the marsh, resulting in the higher numbers trapped. All birds trapped in April had completed the wing moult, so there is no means of determining whether these were local wintering birds or passage migrants although the single recapture mentioned above does indicate wintering birds are present into April.

This pattern of occurrences accords fairly well with the status given by Chalmers (1986), who describes Styan's as a scarce passage migrant to Hong Kong with occasional winter records and extreme occurrences between 16 September and 12 May although, since 1984, dates have been restricted to the period between 27 October and 25 April.

Habitat and behaviour

The habitat preferences of Middendorff's and Styan's during both breeding and non-breeding seasons only occasionally overlap. During the breeding season, Middendorff's occurs in damp grasslands and on exposed coastal headlands where extensive areas of grass and dwarf bamboo form an ideal habitat. Except when singing, which they frequently do from an exposed perch on arrival in early June, observation of Midden-

dorff's may be extremely difficult. During the winter months, however, they can be much easier to observe in freshwater marshes with low emergent vegetation. At well-known localities such as Candaba Marsh near Manila, Philippines, many individuals can be observed with ease (pers obs).

Styan's is confined to offshore islands with a lush, almost subtropical cover of vegetation where it breeds on exposed coastal headlands, enclosed fields and on hills within the interior of the islands. It usually arrives on the breeding grounds in early May, a full month before Middendorff's and, like Middendorff's, sings frequently from an exposed perch, often oblivious to nearby observers (pers obs). Although the dense, subtropical nature of the breeding habitat makes observation of non-singing birds virtually impossible, Styan's is quite common in suitable habitat on Miyake-jima in the Izu Islands where the number of singing males indicates a substantial population. However, the world population of Styan's is probably very small due to its restricted range and habitat preference (Brazil 1991). In winter, it occurs in small numbers in *Phragmites* reedbeds, adjacent scrub and coastal mangroves, where observation is invariably more difficult than on the breeding grounds (pers obs).

Acknowledgments

We would like to thank David Melville, Anthony Galsworthy and Fox K O Wong for their enthusiastic encouragement during ringing sessions at Mai Po Marshes NR. We also wish to thank Mike Chalmers for his comments on an earlier draft of this note and H Morinaga for translating references.

Samenvatting

HERKENNING VAN JAPANESE EN KOREAANSE SPRINKHAANZANGER. In dit artikel wordt de herkenning van Japanse *Locustella ochotensis* en Koreaanse Sprinkhaanzanger *L. pleskei* besproken aan de hand van verenkleed en maten. Tevens worden de verspreiding en habitatkeuze behandeld. Hoewel deze soorten vaak als conspecificiek worden beschouwd, vormen verschillen in verenkleed (met name bovendelen), afmetingen (cf tabel 1 en figuur 1), verspreiding en broedperiode voldoende

aanwijzing dat het twee aparte soorten zijn. Mogelijke verwarring met Siberische Sprinkhaanzanger *L. certhioides* wordt eveneens besproken. Japanse Sprinkhaanzanger heeft een bruine mantel (grijsbruin bij Koreaanse Sprinkhaanzanger) en de stuit en bovenstaartdekveren zijn geelbruin en contrasteren met de mantel (bij Koreaanse Sprinkhaanzanger licht grijsbruin, niet of nauwelijks contrasterend met mantel). De Siberische verschilt van Koreaanse Sprinkhaanzanger door de duidelijke donkere veercentra op de mantel (bij Koreaanse Sprinkhaanzanger vrijwel afwezig en alleen in de hand of van zeer dichtbij zichtbaar) en de opvallend roodbruine stuit; en van Japanse Sprinkhaanzanger door de zwarte centra van de langste bovenstaartdekveren (afwezig bij Japanse Sprinkhaanzanger) en eveneens de roodbruine stuit.

References

- Brazil, M A 1991. The birds of Japan. London.
- Chalmers, M L 1986. Annotated checklist of the birds of Hong Kong. Hong Kong.
- Cheng, T H 1987. A synopsis of the avifauna of China. Beijing.
- Dickinson, E C, Kennedy, R S & Parkes, K C 1991. The birds of the Philippines. Br Ornithol Union Checkl 12. Tring.
- Dement'ev, G P & Gladkov, N A (editors) 1968. Birds of the Soviet Union 6. Jerusalem.
- Galsworthy, A C 1991. Separation of first-winter Pallas's Grasshopper Warbler from Lanceolated Warbler. Hong Kong Bird Rep 1990: 155-161.
- La Touche, J D D 1912. A list of the species of birds collected and observed in the island of Shawsheishan. Bull Br Ornithol Club 29: 124-160.
- La Touche, J D D 1925-34. A handbook of the birds of eastern China. London.
- Nazarov, Y N & Shibaev, Y V 1983. On the biology and taxonomic status of Pleske's Grasshopper Warbler *Locustella pleskei* Tacz., new for the USSR. Trudy Zool Inst Akad Nauk SSSR 116: 72-78.
- Riddiford, N & Harvey, P 1991. Pallas's Grasshopper Warbler identification: some new characters. Birding World 4: 324-326.
- Stepanyan, L S 1990. [Konspekt ornithologicheskoy fauny SSSR.] Moscow. [In Russian.]
- Vaurie, C 1959. The birds of the Palearctic Fauna. Order Passeriformes. London.
- Voous, K H 1977. List of recent Holarctic bird species. London.
- White, C M N & Bruce, M D 1986. The birds of Wallacea. Br Ornithol Union Checkl 7. London.

Peter R Kennerley, 15 Penrhyn Beach East, Penrhyn Bay, Landudro, Gwynedd LL30 3NT, UK
Paul J Leader, c/o Hong Kong Bird Watching Society, PO Box 12460, GPO, Hong Kong

Ringsnavelmeeuw in Belgisch-Nederlands grensgebied in april 1992

Dirk J Moerbeek & W (Ted) Hoogendoorn

Toen Ted mij (DJM) vroeg om op 18 april 1992 mee te gaan naar Bergen op Zoom, Noordbrabant, om Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus* te tellen, aarzelde ik geen moment en antwoordde met een volmondig 'ja'. Ik beleef namelijk enorm veel plezier aan het afzoeken van meeuwengroepen, in de hoop een leuke soort zoals de Zwartkopmeeuw eruit te kunnen halen. Deze beeldschone vogel is immers één van de krenten in de Nederlandse meeuwenpap, ongeacht of je er één of 10-tallen ziet. Hoewel, het laatste spreekt natuurlijk meer tot de verbeelding; ook een soortenjager kent zijn zwakke momenten. Dat al dat gezoek een hoger doel zou dienen, te weten onderzoek naar de terreinkeuze van de Zwartkopmeeuw (cf Meiningering et al 1991), was voor mij zowel mooi meegenomen als totaal irrelevant.

Nadat ik mij op de bewuste 18 april realiseerde dat de boven het gras uitstekende meeuwepop die ik in mijn telescoopbeeld had niets anders kon zijn dan een Ringsnavelmeeuw *L delawarensis*, begreep ik dat onze speurtocht naar Zwartkopmeeuwen, die tot dan toe met 21 vogels uiterst succesvol was, een abrupt en opwindend einde zou kennen. We waren na omzwervingen om 14:00 beland bij de Moerveweg, ten noordwesten van Wuustwezel, Antwerpen, c 300 m over de grens in België. Het was Teds idee om hier naar Zwartkopmeeuwen te gaan zoeken. Hij had ze daar ooit gezien toen hij in 1987 de door Dirk Symens ontdekte Franklins Meeuw *L pipixcan* aan het zoeken was (cf Hoogendoorn 1988, Symens et al 1988).

De Ringsnavelmeeuw lag in het gras, vooraan in een groep met Kok- *L ridibundus*, Storm- *L canus* en Zilvermeeuwen *L argentatus* (en naar later bleek ook nog drie Zwartkopmeeuwen). Ik was de kop kort daarvoor al met mijn telescoop gepasseerd en had mij er vaag over verbaasd dat de snavelband bij sommige Stormmeeuwen toch wel erg duidelijk kon zijn. Kort erna kreeg ik de kop weer in beeld en begon mij af te vragen waarom het geen Ringsnavelmeeuw was. Ik probeerde dan ook een glimp van de iris op te vangen. Daar was iets mee maar door het bewolkte

weer en de vrij grote afstand, c 75 m, duurde het even voordat ik duidelijk een pupil zag afsteken tegen een lichte iris.

Het claimen van een Ringsnavelmeeuw behoort voor mij niet tot de routine van alledag, zeker niet als ik alleen de kop kan zien. Aangezien ik bovendien de claim zou doen bij iemand die ik niets kon wijsmaken op het gebied van meeuwenherkenning, was ik nogal zenuwachtig toen ik Ted vroeg een blik door mijn telescoop te werpen. Daarbij zei ik: 'Volgens mij is dat een Ringsnavelmeeuw'. Ted, enigszins gealarmeerd door mijn opgewonden intonatie, keek en tot mijn grote opluchting barstte hij niet in lachen uit maar mompelde iets bevestigends en haastte zich om de vogel ook in zijn telescoopbeeld te krijgen.

Beiden redelijk overtuigd van de determinatie wachten we het moment af dat de vogel ging staan. Na vijf ondraaglijk lange minuten kwam de vogel eindelijk overeind. Direct viel op dat de witte halve-manen op schouders en tertials nagenoeg afwezig waren. De vleugelpunt had bovendien slechts kleine witte toppen. Nog even hield Ted de spanning erin door te stellen dat het grijs van de bovendelen aan de donkere kant was. Tegen beter weten in, natuurlijk, en samen waren we het erover eens dat we gewoon te doen hadden met een op en top adult zomerkleed Ringsnavelmeeuw. Terwijl Ted de Noord-amerikaanse dwaalgast in de gaten hield, telefoneerde ik om 14:30 vanuit Achtmaal, Noordbrabant, naar Belgische vogelaars en het Nederlandse semafoonsysteem. Binnen een uur arriveerden de eerste geïnteresseerden. De Ringsnavelmeeuw werkte volop mee en stelde tot 18:30 niemand teleur. De vogel foerageerde in de omgeving op akkers waar boeren bezig waren met mest uitrijden en omploegen ter voorbereiding van maïs-aanplant.

Hoewel de Ringsnavelmeeuw zich ook de volgende dag herhaaldelijk liet zien, was dat toen minder eenvoudig en geen enkele maal langdurig. De oorzaak was het wegvallen van agrarische activiteiten op Eerste Paasdag. Op beide dagen verbleef de vogel vrijwel voortdurend in

België; enkele waarnemers slaagden erin hem ook boven of op Nederlands grondgebied waar te nemen. Ondanks zoekpogingen is de Ringsnavelmeeuw na 19 april niet meer teruggevonden. Het aantal Stormmeeuwen nam van 18 tot 20 april af van ettelijke 100en tot maximaal enkele 10-tallen exemplaren en de veronderstelling dringt zich op dat de Ringsnavelmeeuw te zamen met Stormmeeuwen elders zijn heil heeft gezocht.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op aantekeningen van beide auteurs.

GROOTTE & BOUW Fractie groter dan gemiddelde Stormmeeuw maar aan grond qua grootte niet te onderscheiden van ruwweg helft van Stormmeeuwen. Lichaam, met name borst, iets zwaarder dan van Stormmeeuw; hals iets dikker en langer. Koprofiel variabel (afhankelijk van houding), niet opvallend platter of bollter dan van Stormmeeuw; iets langwerpiger lijkend. Snavel duidelijk iets hoger dan van Stormmeeuw; ondersnavel met vrij duidelijke nok. Oog ovaler dan van Stormmeeuw. Toppen van buitenste vier handpennen goed te zien bij opgevouwen vleugel. In vlucht kop meer naar voren uitstekend dan bij Stormmeeuw waardoor enigszins 'sigaarvormig' profiel, als kleine Zilvermeeuw. Vleugel naar verhouding breder dan van Stormmeeuw, meer aan Zilvermeeuw herinnerend. [Door voortdurend actief foerageergedrag in oneffen terrein waren enkele van hier genoemde kenmerken slechts incidenteel waarneembaar. Pootlengte kon door auteurs geen enkele maal juist worden ingeschat; op 19 april zag Ruud Bouwman, toen vogel enige minuten samen met Kokmeeuwen en Stormmeeuwen in een weiland stond, dat poten langer waren dan van Stormmeeuw (Ruud Bouwman in litt).]

KOP & HALS Geheel wit. Op achterhals zeer kleine vage vlekken, mogelijk verontreiniging door mest (alleen op zeer korte afstand waarneembaar).

BOVENDELEN Mantel lichtgrijs; fractie donkerder dan van Kokmeeuw, fractie lichter dan van Stormmeeuw. Schouder lichtgrijs als mantel; achterste schouderveer met scherp afgetekende, zeer smalle witte zoom, waardoor minimale witte halve-maan op schouder (alleen op korte afstand waarneembaar).

ONDERDELEN Wit.

VLEUGEL In gesloten toestand vleugelpunt zwart. P10 (handpennen van binnen naar buiten genummerd) zonder witte top, met klein wit subterminaal venster, kleiner dan bij adulte Stormmeeuw. P9 met minuscule witte top, zonder venster. P8 (links) met iets grotere, vrij duidelijke witte top, wit op binnenvlag iets uitgebreider dan op buitenvlag. P7 met weer iets grotere witte top, met gelijke vorm als die op p8. Tertiais lichtgrijs, als mantel; naar top toe iets bleker wordend, duidelijkst op buitenvlag buitenste tertiaal, maar nergens scherp afgetekende witte zoom; witte halve-maan op tertiais derhalve afwezig, hoogstens suggestie van

witachtige afgrenzing tussen grijze tertiais en zwarte vleugelpunt. Dekveren lichtgrijs als mantel. In vlucht grijs van bovenvleugel, inclusief armpennen en handpendekveren, duidelijker contrasterend met zwarte vleugelpunt dan bij Stormmeeuw; armvleugel met witte achterrand, smaller dan bij adulte Stormmeeuw. Ondervleugel aan punt identiek patroon als op bovenvleugel, overigens wit.

STAART Wit.

RUI & SLIJTAGE Geen zichtbare rui of slijtage van individuele veren. Op dia's gemaakt op 18 april top van of gehele p8 rechts ontbrekend (in veld is dit niet opgevallen).

NAAKTE DELEN Iris licht (exacte kleur niet kunnen vaststellen). Oogrand donker roodachtig. Snavel donkergeel, intenser van tint dan bij Stormmeeuw; ter hoogte van gonys duidelijk afgetekende, brede subterminale zwarte band over boven- en ondersnavel. Poot donkergeel, waarschijnlijk donkerder dan bij (niet aanwezige) Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus* of Geelpootmeeuw *L. cachinnans* (pootkleur alleen goed gezien na baden; poten doorgaans besmeurd tijdens foerageren).

GELUID In vlucht eenmaal kort roepend, iets rauwer lijkend dan van Stormmeeuw.

GEDRAG In grasland liggend en staand. Samen met Zwartkopmeeuwen, Kokmeeuwen en Stormmeeuwen foeragerend in akkerland bewerkt door boeren met mestwagens, ploegen etc (toekomstige aanplant van maïs). Na foerageren badend in ondiepe, met water gevulde voren in grasland. Af en toe opvliegend. Soms over langere afstand wegvliegend, pendelend tussen verschillende 'mestvelden' in omgeving.

Determinatie

De kop van de Ringsnavelmeeuw, het enige dat aanvankelijk te zien was, bleek voldoende om de vogel op naam te brengen. Enerzijds gaf de diepgele snavel met zwarte subterminale band, zonder rode nokvlek, aan dat het geen Zilvermeeuw kon zijn. Bovendien was de nok te zwak ontwikkeld en de snavel niet zwaar genoeg gebouwd. Anderzijds was de snavel te fors voor een Stormmeeuw. De lichte iris, hoewel in theorie de Stormmeeuw niet uitsluitend (Grant 1986, Groot Koerkamp 1987, Vaughan 1991), bevestigde de determinatie als Ringsnavelmeeuw.

Door de meeste waarnemers werd het nagevoel ontbreken van de witte halve-maan op de tertiais ervaren als de gemakkelijkste manier om de foeragerende Ringsnavelmeeuw in de groep Stormmeeuwen te vinden (500 Stormmeeuwen waren op 18 april verspreid aanwezig – aanzienlijk minder op 19 april – waarvan de overgrote meerderheid eerste- of tweedejaars was; bij tweedejaars was de witte halve-maan op de tertiais opvallend). De kop bleef eveneens een bruikbaar middel om de dwaalgast eruit te halen tijdens het foerageren; hoewel modder door-

gaans de snaveltekening vertroebelde en de lichte iris als zodanig op afstand niet goed zichtbaar was, veroorzaakte laatstgenoemd kenmerk dat het oog een puntvormige indruk maakte, dit in tegenstelling tot het opvallende donkere Stormmeeuw-oog. Hierdoor was na enige oefening herkenning op 100-150 m betrekkelijk eenvoudig.

De Ringsnavelmeeuw was in adult zomerkleed. Het relatief geringe grootteverschil met Stormmeeuw duidt waarschijnlijk op een vrouwtje. Er is aanzienlijke overlap in vleugel- en staartlengte van adulte vrouwtjes Ringsnavelmeeuw en adulte mannetjes Stormmeeuw van de ondersoort *L c canus* (Dwight 1925, Cramp & Simmons 1983).

Voorkomen

De Ringsnavelmeeuw betekende voor zowel België als Nederland het tweede geval. De eerste aanvaarde Belgische Ringsnavelmeeuw dateert van 12 mei 1988 uit het Achterhavengebied van Zeebrugge, Westvlaanderen (Willemyns & de Ruwe 1989, van Sanden et al 1992). Nederland had zijn eerste Ringsnavelmeeuw op 6-13 juli 1986 te Europoort, Zuidholland (Schrijvershof & Schrijvershof 1988). Na het Noors-IJslandse geval (tabel 1) is dit de tweede Ringsnavelmeeuw waarvan vaststaat dat de vogel in twee verschillende Europese landen is waargenomen.

Het normale verspreidingsgebied van de Ringsnavelmeeuw is Noordamerika. Voor het voorkomen in de WP tot en met 1987 zij verwezen naar Hoogendoorn & Steinhaus (1990). Tot en met

175 Ringsnavelmeeuw / Ring-billed Gull *Larus delawarensis*, adult zomerkleed, Wuustwezel, Antwerpen, België, 18 april 1992; top van of gehele p8 rechts ontbreekt (Patrick Buys)

1990 is de soort 116 maal vastgesteld in Europa, exclusief Groot-Brittannië (met de Kanaaleilanden) en Ierland (tabel 1).

Over de herkomst kan het volgende worden opgemerkt: de westkust van Frankrijk had in de winter van 1991/92 c 35 gevallen van de Ringsnavelmeeuw (alle gevallen moesten op het moment van schrijven nog beoordeeld worden door de Franse zeldzaamhedencommissie; Philippe Dubois in litt). Het voorjaar van 1992 kende een sterke doortrek van Stormmeeuwen langs de Nederlandse kust; uurgemiddelden

176 Ringsnavelmeeuw / Ring-billed Gull *Larus delawarensis*, adult zomerkleed, Wuustwezel, Antwerpen, België, 18 april 1992; top van of gehele p8 rechts ontbreekt (Arnoud B van den Berg)

177 Ringsnavelmeeuw / Ring-billed Gull *Larus delawarensis*, adult zomerkleed, Wuustwezel, Antwerpen, België, 18 april 1992 (Dirk J Moerbeek)

Ringsnavelmeeuw in Belgisch-Nederlands grensgebied in april 1992

TABEL 1 Aantal Ringsnavelmeeuwen *Larus delawarensis* waargenomen in Europa exclusief Groot-Brittannië (met de Kanaaleilanden) en Ierland

Land	aantal tot en met 1987	aantal in 1988-90	totaal
België	-	1	1
Duitsland	1	-	1
Faeröer	-	1 ^a	1
Frankrijk	26	20	46
Gibraltar	1	-	1
IJsland	21	14 ^b	35 ^b
Nederland	1	-	1
Noorwegen	4	6	10
Portugal	1	2 ^a	3
Spanje	7	7 ^a	14
Spitsbergen	1	-	1
Zweden	3	-	3
totaal	66	50	116

Aantal tot en met 1987 volgens Hoogendoorn & Steinhaus (1990); aantal in 1988-90 is additioneel aantal volgens verslagen van zeldzaamhedencommissies over 1988-90 (^a1988-89); ^bEén vogel is eerder in Noorwegen waargenomen; betreft Hoogendoorn & Steinhaus (1990), tabel 4, appendix 1, no 123, plaat 96; geschoten op Heimaey, Vestmannaeyjar, IJsland, 25 april 1990 (Larsen 1991, Clarke 1992, Pétursson et al 1992).

FIGUUR 1 Nederlands-Belgisch grensgebied Nieuwmoer-Achtmaal-Wernhout-Wuustwezel met waarnemingsposities van Franklins Meeuw *Larus pipixcan* in juni-juli 1987 en Ringsnavelmeeuw *L. delawarensis* op 18-19 april 1992

lagen ruwweg twee tot vijf maal hoger dan normaal (Nick van der Ham ongepubliceerde data, databank Nederlandse Zeevogelgroep, werkgroep zeetrek (voorheen CvZ)). Een voor de hand liggende gedachte is dat de Ringsnavelmeeuw van de Begijnenmoerenweg met Stormmeeuwen uit Frankrijk is meegekomen.

Het is opmerkelijk dat dit de tweede waarneming is van een Nearctische meeuw in het grensgebied Nieuwmoer-Achtmaal-Wernhout-Wuustwezel, na de Franklins Meeuw van juni-juli 1987 (Hoogendoorn 1988, Symens et al 1988) en dat beide vogels zich ter weerszijden van de grens ophielden (figuur 1). De Franklins Meeuw – eveneens ontdekt in België – verbleef meestentijds in Nederland. Bij de Ringsnavelmeeuw waren de rollen omgedraaid en slechts weinig gelukkigen wisten de vogel in Nederland waar te nemen (appendix). Het zou als toeval beschouwd kunnen worden dat de waarnemingen van deze twee zeldzame meeuwen vielen in dit betrekkelijk kleine binnenlandgebied, gelegen op enkele 10-tallen kilometers van grote wateren. Echter, in dit gebied en in aangrenzende gebieden in België en Nederland zijn de foerageermogelijkheden optimaal voor soorten die tijdens het broedseizoen en vaak ook daarbuiten in belangrijke mate op akkers en weilanden hun voedsel zoeken, zoals Zwartkopmeeuw, Kokmeeuw en Stormmeeuw (Symens 1990, Meininger et al 1991). Franklins Meeuw en Ringsnavelmeeuw zijn eveneens 'field-feeders' (Burger 1974, Blokpoel & Tessier 1986).

Dankzegging

Onze dank gaat uit naar Gerald Driessens voor zijn commentaar op een concept van dit artikel, naar Nick van der Ham voor het samenstellen van doortrekaantallen van Stormmeeuwen langs de Nederlandse kust, en naar Pieter Bison, Ruud Bouwman, Wiel Poelmans en Wim Wiegant voor hun informatie over de waarnemingen boven en op Nederlands grondgebied. Philippe Dubois verzorgde ons van informatie over de Franse wintergevallen. Gunnlaugur Pétursson verschafte inzicht in de status van de Ringsnavelmeeuw op IJsland. Andrew Clarke en Alf Tore Mjös informeerden ons over het Noors-IJslandse geval.

Summary

RING-BILLED GULL IN BELGIAN-DUTCH BORDER AREA IN APRIL 1992 On 18-19 April 1992, a Ring-billed Gull *Larus delawarensis* in adult summer plumage was present along the Belgian-Dutch border, between Wuustwezel, Antwerpen, Belgium, and Achtmaal, Noordbrabant,

Netherlands. For both countries, it was the second record of the species. The first Belgian Ring-billed Gull turned up at Zeebrugge, Westvlaanderen, on 12 May 1988 while the first for the Netherlands was present at Europoort, Zuidholland, from 6 to 13 July 1986.

Remarkably, the Ring-billed Gull turned up in exactly the same area as the first Belgian and Dutch Franklin's Gull *L. pipixcan* in June-July 1987. This area attracts many 'field-feeders' such as Mediterranean *L. melanocephalus*, Black-headed *L. ridibundus* and Common Gulls *L. canus*.

Verwijzingen

- Blokpoel, H & Tessier, G D 1986. The Ring-billed Gull in Ontario: a review of a new problem species. *Can Wildl Serv Occas Pap* 57: 1-34.
- Burger, J 1974. Breeding adaptations of Franklin's Gull (*Larus pipixcan*) to a marsh habitat. *Anim Behav* 22: 521-567.
- Clarke, A W 1992. Sjaldne fugler i Norge i 1990. *Vår Fuglefauna* 15: 139-154.
- Cramp, S & Simmons, K E L 1983. *The birds of the Western Palearctic* 3. Oxford.
- Dwight, J 1925. The gulls (Laridae) of the world; their plumages, moults, variations, relationships and distribution. *Bull Am Mus Nat Hist* 52: 63-401.
- Grant, P J 1986. *Gulls: a guide to identification*. Tweede druk. Calton.
- Groot Koerkamp, G 1987. Common Gull with pale iris. *Br Birds* 80: 628-629.
- Hoogendoorn, W 1988. Franklins Meeuw in Nederlands-Belgisch grensgebied in juni-juli 1987. *Dutch Birding* 10: 71-78.
- Hoogendoorn, W & Steinhaus, G H 1990. Nearctic gulls in the Western Palearctic. *Dutch Birding* 12: 109-164.
- Larsen, T 1991. In memoriam – *Larus delawarensis* 550081. *Krompen* 20: 17-19.
- Meininger, P L, Berrevoets, C M, Schekkerman, H, Strucker, R C W & Wolf, P A 1991. Voedsel en foerageergebieden van broedende Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus* in Zuidwest-Nederland. *Sula* 5: 138-145.
- Pétursson, G, Thráinsson, G & Ólafsson, E 1992. Sjaldgæfir fuglar á Íslandi 1990. *Bliki* 12: 15-54.
- van Sanden, P, van den Steen, J en BAHC 1992. Zeldzame vogels in Vlaanderen in 1989. *Oriolus* 58: 44-49.
- Schrijvershof, P G & Schrijvershof, R 1988. Ringsnavelmeeuw te Europoort in juli 1986. *Dutch Birding* 10: 20-23.
- Symens, D 1990. Het voorkomen van de Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus* in de noordwestelijke Antwerpse Kempen. *Oriolus* 56: 20-26.
- Symens, D, Driessens, G & Buys, P 1988. Eerste waarneming van een Franklins Meeuw *Larus pipixcan* in België en Nederland. *Oriolus* 54: 170-174.
- Vaughan, H 1991. Common Gulls with pale irides. *Br Birds* 84: 342.
- Willemys, F & de Ruwe, F 1989. Adulte Ringsnavelmeeuw (*Larus delawarensis*) in de Achterhaven van Zeebrugge in mei 1988. *Mergus* 3: 91-98.

APPENDIX Meldingen van Ringsnavelmeeuw *Larus delawarensis* boven of in Nederland, nabij Nederlands-Belgische grens ten zuiden van Achtmaal, Noordbrabant, 18-19 april 1992.

1 18 april, 16:30. Boven Nederland waargenomen vanaf Begijnenmoerenweg in België op 185 m van grens. Waarnemers: Frank Bos, Menno Soes, Aart Vink en Wim Wiegant (Wim Wiegant in litt). Werd bij begin van waarneming in België in vlucht gedetermineerd in groep van 30 Kokmeeuwen *L. ridibundus* en Stormmeeuwen *L. canus*; vloog vervolgens Nederland in en passeerde samen met enkele laagvliegende vogels achter alleenstaande schietwilg *Salix alba* op 325 m van grens; vloog tenslotte België weer in en streek neer op 500 m ten zuidwesten van waarnemingsplaats en werd aldaar direct teruggevonden (WH ter plaatse determinatie en positiebepaling van betreffende boom, km-blok 49-48-33, Amersfoortcoördinaat 97.0-382.7 en positiebepaling van waarnemers, km-blok 49-48-33, Amersfoortcoördinaat 97.3-382.3, Inventarisatieatlas voor flora en fauna van Nederland, Utrecht, 1987).

2 18 april, 18:50. Boven Nederland waargenomen vanaf ongeveer dezelfde plaats als bij 1. Waarnemers:

Pieter Bison en Wim van der Schot (Pieter Bison in litt). Werd bij begin van waarneming in België in vlucht gedetermineerd in groep van enkele 100en Kokmeeuwen en Stormmeeuwen; vloog vervolgens Nederland in in richting van en over natuurgebied De Matjes in km-blok 49-48-32, waarna vogel in westelijke richting uit zicht verdween.

3 19 april, 12:00. In Nederland waargenomen. Waarnemers: Wiel Poelmans en Hans Vrolijk (Wiel Poelmans in litt). Foeragerend in km-blokken 49-48-24 en 49-48-34, in groep Kokmeeuwen en enkele Stormmeeuwen; na korte tijd in noordwestelijke richting wegvliegend. Om 12:30 vanaf plaats van ontdekking (op 18 april) opvliegend richting de Bijltjes, Nederland, km-blok 49-48-35, korte tijd later door Belgische vogelaars enkele minuten gezien in Nederland, km-blok 50-41-31.

4 19 april, 16:15. In Nederland waargenomen. Waarnemer: Ruud Bouwman (Ruud Bouwman in litt). Staand in weiland ten zuidwesten van bebouwde kom van Achtmaal (km-blok 49-48-23) in groep van 50 Kokmeeuwen en 10 Stormmeeuwen; na 3 minuten opvliegend richting Nieuwmoer, België.

Dirk J Moerbeek, Eksterlaan 296, 2026 XP Haarlem, Nederland
W (Ted) Hoogendoorn, Notengaard 32, 3941 LW Doorn, Nederland

Nieuwe vondsten van Russische Stormmeeuw in Nederland

Erwin J O Kompanje & J N J (Hans) Post

Het herkennen van de Russische Stormmeeuw *Larus canus heinei* roept nog veel vragen op. Er bestaat geen consensus ten aanzien van de kenmerken. Wij hebben getracht diagnostische verschillen te vinden met de Stormmeeuw *L. c. canus*. Aan de hand van tot nu toe gehanteerde en enige nieuwe kenmerken worden acht nieuwe vondsten en één zekere waarneming van *L. c. heinei* voor Nederland gemeld.

Status van Russische Stormmeeuw in Nederland

Op 10 juni 1984 werd bij Harkema-Opeinde, Friesland, een dode Russische Stormmeeuw gevonden die 3 jaar tevoren te Mel'Dino bij Taldom in Rusland (56:40 N, 37:15 O) geringd was.

Dit was de eerste maal dat deze oostelijke ondersoort van de Stormmeeuw met zekerheid in Nederland werd aangetroffen (Scharringa & Winkelman 1986). Opmerkelijk is dat het een zomervondst betrof. De Jong (1985) maakte naar aanleiding van deze vondst melding van meer Stormmeeuwen welke aan de kenmerken van *L. c. heinei* zouden kunnen voldoen. Ook Blankert & Steinhaus (1985) maakten melding van een frequenter voorkomen in Nederland van deze ondersoort dan voorheen werd aangenomen. Schmitz & Degros (1988) konden tussen 333 in België en Nederland gevangen adulte Stormmeeuwen er 17 (= 5%) als *L. c. heinei* herkennen. Groot Koerkamp (1989) claimde een zichtbaar-

TABEL 1 Nieuwe vondsten (1-8) en één waarneming (9) van Russische Stormmeeuw *Larus canus heinei* in Nederland; snavelhoogte gemeten bij gony's; maten in mm / new finds (1-8) and one observation (9) of Russian Common Gull *Larus canus heinei* in Netherlands; bill height measured at gony's; measurements in mm

vindplaats	datum	sexe	vleugel- lengte	snavel- lengte	snavel- hoogte	pantone kleurnr
1. Maasvlakte	27-01-1990	♂	388	40.9	11.8	423
2. Maasvlakte	09-02-1990	♂	398	40.0	11.8	423
3. Scheveningen	02-1990	♂	390	40.5	11.5	424
4. Maasvlakte	11-05-1990	♂	388	40.5	11.6	423
5. Maasvlakte	01-1991	♂	381	44.4	11.4	423
6. Noordholland	12-02-1991	♂	399	40.5	12.1	424
7. Maasvlakte	16-02-1991	♀	375	37.0	10.1	423
8. Scheveningen	02-1991	♀	373	37.2	11.0	423
9. Nuenen	12-02-1991	♂	400	43.3	11.6	-

neming van deze ondersoort bij Deventer. In 1990 werden twee vondsten uit 1987 en het voorkomen van *L c heinei* in Nederland en Westeuropa door ons beschreven (Kompanje & Post 1990). Wij gaven aan dat veldwaarnemingen van *L c heinei* kritisch bezien dienden te worden. Dit werd later door Eigenhuis (1990) en Groot Koerkamp (1991) onderschreven.

De afwezigheid van consensus tussen de verschillende onderzoekers ten aanzien van de kenmerken maakt de status van *L c heinei* in Nederland onduidelijk. Door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna zijn tot nu toe de ringvondst uit 1984 en de twee door ons (Kompanje & Post 1990) beschreven vogels aanvaard.

Materiaal en methode

L c heinei zou zich onderscheiden van *L c canus* door een donkerdere grijs tint van de mantel (Johansen 1961, Cramp & Simmons 1983, Kuschert 1983, Herroelen 1991) en een grotere vleugellengte en snavelhoogte (Dwight 1925, Stegmann 1934, Wachs 1939, Johansen 1961, Barth 1967, Glutz von Blotzheim et al 1982, Cramp & Simmons 1983, Kompanje & Post 1990, Herroelen 1991).

Een langere vleugel kan een grotere lengte van de lange pijpbeenderen van de vleugel impliceren. Vanuit deze gedachte werd biometrisch onderzoek verricht aan droge skeletten van *L c canus* waarvan het geslacht door inwendig onderzoek vastgesteld was. Deze gegevens werden vergeleken met de uitkomsten van onderzoek aan de skeletten van acht nieuwe en twee eerder beschreven doodgevonden *L c heinei* van Nederlandse bodem. Tevens werd een vergelijking van de mantelkleur tussen de twee ondersoorten verricht. De mantelkleur werd bepaald aan de hand van de Pantone kleurformulegids (1989-90, Pantone, New Jersey).

Uitwendig onderzoek

Tussen de in de afgelopen 2 jaar voor onderzoek verzamelde dode Stormmeeuwen konden wij acht exemplaren (zes mannetjes en twee vrouwtjes) als *L c heinei* determineren (tabel 1). Als criteria gebruikten wij voor de mannetjes een vleugellengte van minimaal 390 mm (bij volledig uitgeruide buitenste slagpennen en gestrekte vleugel), een snavellengte van minimaal 40 mm en een snavelhoogte van minimaal 11 mm. Voor de vrouwtjes hielden wij als grenzen respectievelijk 375, 35 en 10 mm aan (Ilyichev & Zubakin 1990, Kompanje & Post 1990). Het kan dus

FIGUUR 1 Wijze van bepalen van maximale lengte van ulna, radius en humerus

178 Russische Stormmeeuw / Russian Common Gull *Larus canus heinei*, adult mannetje (links) en Stormmeeuw / Common Gull *L c canus*, adult mannetje, Maasvlakte, Zuidholland, 27 januari 1990. Let op verschil in mantelkleur en grootte (Erwin J O Kompanje) **179** Russische Stormmeeuw / Russian Common Gull *Larus canus heinei*, adult mannetje, Noordhollandse kust, paal 5.480, 12 februari 1991 (Erwin J O Kompanje)

voorkomen dat een vogel als *L c heinei* te determineren is op basis van alleen een robuuste snavel terwijl de vleugellengte in verband met de slagpenrui kleiner is dan 390 mm. Bij twee van onze vogels was dit het geval (nummer 1 en 5).

Een negende geval betrof een kleurring-terugmelding: Norman van Swelm zag op 12 februari 1991 te Nuenen, Noordbrabant, een op 3 januari 1991 te Kopenhagen, Denemarken, door K T Pedersen gekleurringd en door laatst-

genoemde op basis van de maten als *L c heinei* gedetermineerd exemplaar (van Swelm 1991). Norman van Swelm (pers meded) kon overigens geen enkel verschil zien met de overige Stormmeeuwen waarvan er enkele gevangen werden. De gevangen vogels behoorden alle tot *L c canus*.

Skeletonderzoek

Alle gevonden vogels werden na uitwendig

TABEL 2 Gemiddelde afmeting (mm) van humerus, ulna en radius bij Stormmeeuw *Larus canus canus* en Russische Stormmeeuw *L c heinei* uit Nederland; tussen haakjes uiterste waarden en aantal / average length (mm) of humerus, ulna and radius in Common Gull *Larus canus canus* and Russian Common Gull *L c heinei* from Netherlands; range and number of observations between brackets

	sexe	<i>Larus c canus</i>	<i>L c heinei</i>
humerus	♂	94.4 (90.0-98.3; 24)	99.7 (98.7-102.0; 7)
	♀	88.9 (83.3-95.2; 20)	95.7 (95.4-96.0; 2)
ulna	♂	107.2 (103.5-111.2; 23)	114.0 (112.0-118.4; 7)
	♀	100.5 (92.5-104.2; 20)	108.3 (106.9-109.8; 2)
radius	♂	103.6 (99.8-107.0; 24)	110.4 (108.3-115.5; 7)
	♀	96.8 (91.7-101.6; 20)	104.3 (103.7-104.9; 2)

onderzoek en inwendige geslachtbepaling geskeleteerd. Hierna werd de maximale lengte van humerus, radius, ulna, tibia en femur bepaald (figuur 1). Deze maten werden vergeleken met dezelfde maten bij *L c canus* (tabel 2). Hieruit bleek dat ten aanzien van de humerus-, radius- en ulnalengte de verschillen significant waren. Voor de tibia- en femurlengte gold dit niet.

Bespreking

Veldherkenning van *L c heinei* is een vrijwel onmogelijke zaak. Hoewel wij bij enkele exemplaren in onze serie van *L c heinei* een marginaal donkerdere grijs tint (Pantone 423-424 tegenover 421-422 bij *L c canus*) vonden, lijkt het ons een moeilijk veldkenmerk. Grote levende en/of dode vogels zijn in de hand na biometrisch onderzoek te determineren als mannetjes *L c heinei* met behulp van eerder genoemde uitwendige maatcriteria (vleugellengte, snavellengte en snaveldikte). Kleinere vogels zijn alleen met behulp van de uitwendige maten te determineren als mannetjes *L c canus* of vrouwtjes *L c heinei* als inwendig het geslacht is vastgesteld. Dit kan in principe alleen bij dode exemplaren. Het verdient bovendien aanbeveling om bij dood gevonden (grote) Stormmeeuwen, naast het inwendig vaststellen van het geslacht, tevens de humerus, ulna en radius uit te prepareren en de maximale lengte te bepalen. Dit is met name van belang indien de uitwendige maten geen uitsluitend geven (bijvoorbeeld bij ruiende, gesleten of, bij al langer dode vogels, vergane handpennen). Indien de humeruslengte meer dan 98.5 mm, de ulnalengte meer dan 112 mm en de radiuslengte meer dan 108.5 mm bedraagt, kan aangenomen worden dat het een mannetje *L c heinei* is (tabel 2). Hoewel enige voorzichtigheid geboden is omdat wij slechts twee vrouwtjes *L c heinei* gezien hebben, kunnen deze grenswaarden voor vrouwtjes voorzichtig op respectievelijk 95.5, 107 en 104 mm gesteld worden. De skeletmaten van de vrouwtjes *L c heinei* lijken overigens geheel binnen die van mannetjes *L c canus* te liggen (tabel 2) zodat ook hier de bepaling van het geslacht een essentiële voorwaarde is.

Dankzegging

Wij willen Norman van Swelm en Mark van Leeuwen bedanken voor het leveren van dood gevonden Stormmeeuwen.

Summary

NEW FINDS OF RUSSIAN COMMON GULL IN THE NETHERLANDS. The identification of the Russian Common Gull

Larus canus heinei is usually based on wing length, bill length, bill depth and mantle colour. This subspecies is considered to be larger than Common Gull *L c canus* and to have a darker mantle. Identification is only possible for a bird in the hand. In this way, only males can be recognized; females of *L c heinei* have the same measurements as male *L c canus*.

To find additional diagnostic characters, we measured 44 skeletons of *L c canus* and compared the results with the measurements of the skeletons of 10 *L c heinei* which were identified by body measurements. In *L c heinei*, we found humerus, ulna and radius larger than in *L c canus* in both sexes. Birds with a humerus length of 98.5 mm, an ulna length of 112 mm and a radius length of 108.5 mm or more can safely be considered males *L c heinei*. For females, these figures may cautiously be set at 95.5, 107 and 104, respectively. These measurements offer useful additional characters for the identification of dead *L c heinei*, especially when external measurements are not decisive or can not be assessed, for example, when the primaries are moulting, worn or decayed. Mantle colour is not a reliable character. We found only a marginally darker mantle in direct comparison with *L c canus* (Pantone 423-424 for *L c heinei* and 421-422 for *L c canus*).

Verwijzingen

- Barth, E K 1967. Standard body measurements in *Larus argentatus*, *L. fuscus*, *L. canus* and *L. marinus*. *Nytt Mag Zool* 79: 7-83.
- Blankert, J J & Steinhaus, G H 1985. Recente meldingen. *Dutch Birding* 7: 71-76.
- Cramp, S & Simmons K E L 1983. *The birds of the Western Palearctic* 3. Oxford.
- Dwight, J 1925. The Gulls (Laridae) of the world; their plumages, moults, variations, relationships and distribution. *Bull Am Mus Nat Hist* 52: 63-401.
- Eigenhuis, K J 1990. Russische Stormmeeuw in Nederland. *Dutch Birding* 12: 191-192.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K 1982. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas* 8. Wiesbaden.
- Groot Koerkamp, G 1989. Waarnemingen van oostelijke Stormmeeuwen in Nederland. *Dutch Birding* 11: 25-27.
- Groot Koerkamp, G 1991. Oostelijke Stormmeeuwen in Nederland. *Dutch Birding* 13: 183.
- Herroelen P 1991. Russische Stormmeeuw in Nederland. *Dutch Birding* 13: 18.
- Ilyichev, V D & Zubakin, V A 1990. *Handbuch der Vögel der Sowjetunion* 6/1. Wittenberg.
- Johansen, H 1961. Die superspecies *Larus canus*. *Vogelwarte* 21: 152-156.
- de Jong, J 1985. Enkele aantekeningen betreffende de stormmeeuw. *Vanellus* 38: 103-106.
- Kompanje, E J O & Post, J N J 1990. Oostelijke Stormmeeuwen *Larus canus heinei* in Nederland en West-Europa. *Limosa* 63: 2-6.
- Kuschert, H 1983. Östliche Formen der Sturmmöwe (*Larus canus* ssp.) als Wintergäste in Norddeutschland. *Vogelwarte* 32: 16.
- Scharringa, C J G & Winkelman, J E 1986. *Zeldzame*

- en schaarse vogels in Nederland in 1984. *Limosa* 59: 122.
- Schmitz, L & Degros, E 1988. Contribution à l'étude des Goélants cendrés (*Larus canus*) hivernant en Belgique. *Aves* 25: 116-130.
- Stegmann, B 1934. Über die Formen der grossen Möwen ('sub-genus *Larus*') und ihre gegenseitige Beziehungen. *J Ornithol* 82: 340-380.
- van Swelm, N D 1991. Bestrijding van vogeloverlast rond een vuilnisbelt – onderzoek naar de effectiviteit van een grootschalige netconstructie. Stichting Ornithologisch Station Voorne, Oostvoorne.
- Wachs, H 1939. Die Palaearktischen Formen der Sturmmöwe und ihre Unterscheidung. *Ornithol Monatsber* 47: 7-10.

Erwin J O Kompanje & Hans (J N J) Post, Natuurmuseum Rotterdam,
Postbus 23452, 3001 KL Rotterdam, Nederland

New subspecies of Fan-tailed Raven and Greenfinch

C S (Kees) Roselaar

The taxonomy of Western Palearctic birds is usually considered to be well-settled since the thorough research undertaken by Ernst Hartert in the early years of this century (Hartert 1903-22, Hartert 1923, Hartert & Steinbacher 1932-38) and the review by Charles Vaurie in the American Museum Novitates series, culminating in his major work *The birds of the Palearctic fauna* (Vaurie 1959, 1965). Since the 1950s, the dwindling number of bird taxonomists directed their interest towards the tropics where new species and subspecies were still to be found. Of the c 120 bird species described as new during 1956-92, c 50% originated from South America, c 30% from the Afrotropical region and c 15% from south-eastern Asia to Oceania, and about similar figures can be found when analysing the number of subspecies described as new. Yet, four new bird species have been discovered in the Palearctic in this period, Vaurie's Nightjar *Caprimulgus centralasicus* (Vaurie 1960), Algerian Nuthatch *Sitta ledanti* (Vielliard 1976), Chinese Leaf Warbler *Phylloscopus sichuanensis* (Alström et al 1992) and Sillem's Mountain Finch *Leucosticte sillemi* (Roselaar 1992). Also, several new subspecies have been described from the Palearctic during these years. The number of subspecies currently recognized is much smaller than in Hartert's time,

however, mainly due to the lumping of many taxa undertaken by Vaurie. During my work on the taxonomic parts of the *Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa – the birds of the Western Palearctic* (BWP), I took 5-10 measurements of each of the c 29 000 passerine skins I examined for the last four volumes of the handbook. Inevitably, I found a number of subspecies perfectly valid, though not considered so by Vaurie. As most of these subspecies were recognized by Hartert and others, it was just a matter of reviving old names, and some of the subspecies mentioned as synonyms only by Vaurie (1959) are silently re-introduced in various BWP volumes. Others, however, proved to be well-differentiated though never formally described. In this paper, two new subspecies of seemingly well-known species are named. Specimens of these were studied in the collections of the Natural History Museum at Tring, Britain (BMNH), Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum) at Amsterdam, Netherlands (ZMA), Nationaal Natuurhistorisch Museum at Leiden, Netherlands (collection RMNH), Zoologisches Forschungsinstitut und Museum Alexander Koenig at Bonn, Germany (ZFMK) and Zoologisches Museum at Berlin, Germany (ZMB).

Fan-tailed Raven *Corvus rhipidurus**Corvus rhipidurus stanleyi* subspecies nova

HOLOTYPE BMNH 1946.63.10, adult male, north-western shore of Dead Sea, 12 November 1944. Wing 369 mm, tail 148 mm, bill length to skull 55.6 mm, bill length to nostril 33.7 mm, bill depth at nostril 19.8 mm, tarsus 61.3 mm.

DIAGNOSIS Similar in colour to *C r rhipidurus* Hartert 1918 (type locality Massawa, Eritrea) but markedly smaller in all measurements (table 1, figure 1).

DISTRIBUTION Small birds similar to *C r stanleyi* occur in the Sinai peninsula and through the Arabian peninsula to Yemen (specimens examined). The range of the larger *C r rhipidurus* is restricted to the Afrotropics, extending from Kenya north to Gebel Elba in south-eastern Egypt and from north-western Somalia west to the Air area in northern Niger. Both subspecies are well-separated by a large gap in distribution in Egypt (Goodman & Meininger 1989). In the south, both subspecies almost live within sight of each other on either side of the Red Sea.

As in all crows, males of Fan-tailed Raven are larger in all measurements than females, and wing and tail of full-grown juveniles are shorter than in adults. When lumping all sex and age groups and ignoring averages, as Meinertzhagen (1926) did in his review of *Corvus*, the overlap between both subspecies is seemingly large. Overlap between subspecies is small or non-existent when sexes or (in the case of wing and tail lengths) ages are considered separately (table 1, figure 1).

ETYMOLOGY The new subspecies is named in honour of Stanley Cramp, OBE (1913-87), initiator of BWP. Stanley had a strong interest in both crows and the

Middle East. Without his stimulating correspondence throughout the first five volumes, the handbook would never have reached its present status. For the contributions of Stanley Cramp to ornithology, see Simmons (1992).

Greenfinch *Carduelis chloris**Carduelis chloris voousi* subspecies nova

HOLOTYPE ZMA 46315, adult male, El Bayadh (Atlas Saharien, western Algeria), 25 April 1951. Wing 90 mm, bill length to skull 18.9 mm, bill depth at base 12.2 mm, bill width at base 10.2 mm.

DIAGNOSIS Size (as expressed in wing, tail or tarsus length) larger than in other subspecies in the Mediterranean basin (*C c vanmarli*, *C c aurantiiventris*, *C c madaraszi*, *C c chlorotica*), similar to *C c chloris* of central and northern Europe but bill markedly larger (longer, and deeper and wider at base) than in all other subspecies. Colour of adult male less-saturated green and yellow than in other Mediterranean subspecies. Upperparts and flanks with paler, more restricted and greyer feather-tips in fresh plumage than in nominate *C c chloris*, less dark and brown; female extensively pale ash-grey, more so than in any other subspecies, with limited amount of green on upperparts and little yellow on underparts.

DISTRIBUTION *C c voousi* breeds in the Atlas Saharien of Algeria and, as may appear from the measurements supplied by Voous (1951), apparently also in the Atlas mountains of Morocco. In north-western Morocco, it is replaced by *C c vanmarli*, a small dark green subspecies which also occurs in Portugal. The situation in Tunisia is not clear. Two out of five birds examined

FIGURE 1 Bill depth and length in Fan-tailed Raven *Corvus rhipidurus*. ●, *C r stanleyi* (T = holotype); ○, *C r rhipidurus*

from eastern Tunisia are inseparable from *C c aurantiiventris*, the subspecies occurring in Spain, the Balearic Islands, the Mediterranean coast of France, Sicily, mainland Italy and the Dalmatian coast of former Yugoslavia; two others are similar to *C c aurantiiventris* but have a longer (but not thicker) bill; the remaining bird tends to *C c voousi* in bill depth and width but not in other measurements or in colour of plumage. Birds from the mountains of northern Algeria (Médéa, Blida) are included in *C c voousi* because of plumage colour and large size but the bill tends to be somewhat smaller than in topotypical *C c voousi* of the Atlas Saharien (figure 2). The colour of *C c voousi* shows a close parallel to that of Crossbill *Loxia curvirostra* in which the northern African subspecies *L c poliogyna* is also markedly paler and greyer than the subspecies further north, with the coloured parts of the feather-tips more restricted and more diluted.

ETYMOLOGY Named in honour of Dr K H Voous (1920–), emeritus professor of zoogeography at the Free University, Amsterdam, Netherlands, promotor of knowledge of the biogeography of the birds of Europe.

With Stanley Cramp, he is one of the founders of BWP. For his contributions to ornithology, see Roselaar (1990).

It is a nice coincidence that the range of *C c voousi* is bordered in the north-west by *C c vanmarli*, named by Voous (1951) after his friend J G van Marle (1901–79), who participated in the acquisition of the Laenen collection of Algerian birds, which included the type of *C c voousi*. The south-western corner of the Palearctic, a region in which both Voous and van Marle were deeply interested, now has subspecies of Greenfinch named after both of them, a lucky combination commemorating their successful long-term co-operation in ornithology, ranging from their article on *Accipiter* (van Marle & Voous 1946) through *Coracina* (Voous & van Marle 1949) and *Sitta* (Voous & van Marle 1953) to *The birds of Sumatra* (van Marle & Voous 1988).

I would like to thank the staff of the ornithology departments of the Natural History Museums at Leiden (Netherlands), Bonn and Berlin (Germany) and Tring (UK) for the permission to study specimens of Fan-tailed Raven and Greenfinch under their care. Duncan Brooks kindly supplied some data of the type specimen of *C r stanleyi* in the BMNH.

FIGURE 2 Bill depth and width (both measured at base) in Greenfinch *Carduelis chloris*. ○, *C c voousi* from Atlas Saharien of Algeria (T = holotype); ●, *C c voousi* from northern Algeria; ●, *C c aurantiiventris* from Tunisia, Spain, Italy and Dalmatian coast of former Yugoslavia; open squares, *C c vanmarli* from Portugal and Morocco. A, outline of 41 dots of *C c chloris* from the Netherlands and Sweden; B, outline of 16 dots of *C c harrisoni* from Britain.

References

- Alström, P, Olsson, U & Colston, P R 1992. A new species of *Phylloscopus* warbler from central China. *Ibis* 134: 329–334.
- Goodman, S M & Meininger, P L 1989. *The birds of Egypt*. Oxford.
- Hartert, E 1903–22. *Die Vögel der paläarktischen Fauna* 1–3. Berlin.
- Hartert, E 1923. *Die Vögel der paläarktischen Fauna*. Nachtrag 1. Berlin.
- Hartert, E & Steinbacher, F 1932–1938. *Die Vögel der paläarktischen Fauna*. Ergänzungsband. Berlin.
- van Marle, J G & Voous, K H 1946. The endemic sparrow hawks of Celebes. *Limosa* 19: 15–23.
- van Marle, J G & Voous, K H 1988. *The birds of Sumatra*. London.
- Meinertzhagen, R 1926. A review of the genus *Corvus*. *Novit Zool* 33: 57–121.
- Roselaar, C S 1990. Karel H. Voous en het Zoölogisch Museum in Amsterdam. *Vogeljaar* 38: 103–111.
- Roselaar, C S 1992. A new species of mountain finch *Leucosticte* from western China. *Bull Br Ornithol Club* 112: 225–231.
- Simmons, K E L 1992. A life for ornithology: Stanley Cramp (1913–1987). *Br Birds* 85: 387–414.
- Vaurie, C 1959. *The birds of the Palearctic fauna*. Passeriformes. London.
- Vaurie, C 1960. Systematic notes on Palearctic birds

39. Caprimulgidae: a new species. *Am Mus Novit* 1985.
- Vaurie, C 1965. The birds of the Palearctic fauna. Non-Passeriformes. London.
- Vieillard, J 1976. La sitelle kabyle. *Alauda* 44: 351-352.
- Voous, K H 1951. Geographical variation in the Greenfinch *Chloris chloris*. *Limosa* 24: 88-91.
- Voous, K H 1980. In memoriam John G. van Marle (1901-1979). *Limosa* 53: 35-36.
- Voous, K H & van Marle, J G 1949. The distributional history of *Coracina* in the Indo-Malayan Archipelago. *Bijdr Dierkd* 28: 513-529.
- Voous, K H & van Marle, J G 1953. The distributional history of the Nuthatch (*Sitta europaea* L.). *Ardea* 41 (suppl): 1-68.

C S (Kees) Roselaar, Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum), Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Netherlands

Mededelingen

Herring Gull with much restricted black marks on wing-tip at IJmuiden

On 10 February 1990, at IJmuiden, Noordholland, we observed an adult Herring Gull *Larus argentatus* flying overhead which at first sight seemed to show no black in the wing-tips. Close scrutiny of the bird at rest and with wings outstretched revealed restricted black marks on the two or three outermost primaries (p8-10), probably consisting of a narrow sub-distal edge of the outer web of p10, a slightly larger area on the outer web of p9 and again a narrower area on the outer web of p8 connected with a narrow bar on the inner web (plate x1). However, the exact positions of these black marks could not be determined with certainty. No black was observed on any of the other primaries but the presence thereof can not be excluded. All remiges were fully grown and no sign of wing moult or excessive wear was observed. The shade of grey of the upperparts was darker than that of nearly all nearby adult Herring Gulls, one or two being just as dark, and all remiges were very broadly tipped with white. It was also one of the largest Herring Gulls present, showing a prominent tertial step but the head and bill were not particularly large. The bare-part coloration was identical to that of individuals showing the normal wing-tip pattern.

To determine whether the bird really was a Herring Gull, it is necessary to exclude forms or hybrids of large gull species with little or no black on the wing-tip which may occur in western Europe.

Because of size and coloration of upperparts

and bare parts, Thayer's *L. thayeri* and Kumlien's Gulls *L. glaucoides kumlieni* can be ruled out (cf Grant 1986). The dark grey upperparts eliminate hybrid Glaucous x Herring Gull *L. hyperboreus x argentatus* (cf Grant 1986, caption to photograph 251), a topic not treated by Ingólfsson (1970) and Snell (1991). Jehl & Frohling (1965), Jehl (1971) and Spear (1987) found (probable) Glaucous x Herring Gull hybrids collected in North America to be (much) paler-mantled than North American Herring Gull *L. smithsonianus* or Thayer's Gulls, or (Jehl 1987) slightly darker-mantled than Glaucous Gulls or intermediate in mantle colour between Glaucous and North American Herring Gulls. Mantle colour of eastern North American Herring Gulls is 'rather midway' between Norwegian Herring Gulls *L. a. argentatus* and *L. a. argenteus* of western Europe and Iceland (Barth 1968). The plumages of captive hybrid Great Black-backed x Glaucous Gull *L. marinus x hyperboreus* and Lesser Black-backed x Iceland Gull *L. fuscus x glaucoides* have been studied in detail by Lönnberg (1919). The former has tentatively been reported in the field as well (Lönnberg 1919, Kay 1948, Wilson 1951) but the latter is only known from captivity. These hybrids would be larger and smaller, respectively, than the bird at IJmuiden. Theoretically, the bird might have been a hybrid Glaucous x Lesser Black-backed Gull *L. hyperboreus x fuscus* (cf Voous 1944), which has only been reported in captivity (Palmgren 1918), or Great Black-backed x Iceland Gull *L. marinus x glaucoides* (which has never been recorded) but, as such hybrids are unlikely to occur in the field, this possibility can be disregarded. Furthermore, Great Black-

backed and Lesser Black-backed hybrids can be expected to have more black in the wing-tips (cf Lönnberg 1919). Finally, the combination of greatly reduced black marks on the wing-tip and dark upperparts can not be explained from second or subsequent hybrid generations of any of the forementioned species.

Therefore, the bird must have been a Herring Gull of the Danish/Scandinavian/Murmansk region subspecies *L. argentatus* (cf Cramp & Simmons 1983), possibly from the extreme north of the range (cf Harris et al 1989), with paler patterning in the wing-tip than individuals described as showing the so-called 'thayeri-type pattern' (cf Goethe 1961, Barth 1968, Hume 1978, Coulson et al 1984, Kilpi & Hario 1986). Presumably, it closely resembled an aberrant specimen described by Voous (1944), considered a hybrid Glaucous x Herring Gull by Ingólfsson (1970) who disregarded the dark grey upperparts and upperwing of this bird. This observation underlines the variability of the wing-tip pattern of Herring Gulls from northern Europe (cf Snell 1991).

References

- Barth, E K 1968. The circumpolar systematics of *Larus argentatus* and *Larus fuscus* with special reference to the Norwegian populations. *Nytt Mag Zool* 15, Suppl 1: 1-50.
- Coulson, J C et al 1984. Scandinavian Herring Gulls wintering in Britain. *Ornis Scand* 15: 79-88.
- Cramp, S & Simmons, K E L 1983. The birds of the Western Palearctic 3. Oxford.
- Goethe, F 1961. Zur Taxionomie der Silbermöwe (*Larus argentatus*) im südlichen deutschen Nordseegebiet. *Vogelwarte* 21: 1-24.
- Grant, P J 1986. Gulls: a guide to identification. Second edition. Calton.
- Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1989. The Macmillan field guide to bird identification. London.
- Hume, R A 1978. Variations in Herring Gulls at a Midland roost. *Br Birds* 71: 338-345.
- Ingólfsson, A 1970. Hybridization of Glaucous Gulls *Larus hyperboreus* and Herring Gulls *L. argentatus* in Iceland. *Ibis* 112: 340-362.
- Jehl, J R 1971. A hybrid Glaucous x Herring Gull from

180 Herring Gull / Zilvermeeuw *Larus argentatus argentatus*, adult, with black marks on wing-tip probably restricted to two or three outermost primaries, IJmuiden, Noordholland, 10 February 1990 (Jaap van 't Hof)

- San Diego. *Calif Birds* 2: 27-32.
- Jehl, J R 1987. A review of 'Nelson's Gull *Larus nelsoni*'. *Bull Br Ornithol Club* 107: 86-91.
- Jehl, J R & Frohling, R C 1965. Two probable hybrid gulls from New Jersey. *Auk* 82: 498-500.
- Kay, G T 1948. Hybrid (?) gull near Lerwick. *Scot Nat* 60: 222-223.
- Kilpi, M & Hario, M 1986. Wing-tip pattern and possible affinities of coastal Finnish Herring Gulls *Larus argentatus*. *Ornis Fenn* 63: 52-54.
- Lönnberg, E 1919. Hybrid gulls. *Ark Zool* 12 (7): 1-22.
- Palmgren, R 1918. Om bastardering mellan måsararter i Högholmens zoologiska trädgård sommaren 1918. - *Larus glaucus* Brünn. ♂ x *L. fuscus* L. ♀. *Medd Soc Fauna Flora Fenn* 45: 44-46.
- Snell, R R 1991. Variably plumaged Icelandic Herring Gulls reflect founders not hybrids. *Auk* 108: 329-341.
- Spear, L B 1987. Hybridization of Glaucous and Herring Gulls at the Mackenzie Delta, Canada. *Auk* 104: 123-125.
- Voous, K H 1944. Een afwijkende Zilvermeeuw (*Larus argentatus* Pont.) uit Nederland. *Limosa* 17: 25-28.
- Wilson, N H 1951. Hybrid Glaucous x Great Black-backed Gull at Limerick. *Br Birds* 44: 286-287.

W (Ted) Hoogendoorn, Notengaard 32, 3941 LW Doorn, Netherlands
 Klaas J Eigenhuis, Seringenstraat 6, 1431 BJ Aalsmeer, Netherlands
 Jaap van 't Hof, Lijnbaan 3, 1431 CH Aalsmeer, Netherlands

Afwijkende Tjiftjaf te IJmuiden in december 1992

Van 6 tot ten minste 11 december 1992 bevond zich in de duinen ten zuiden van de Zuidpier van IJmuiden, Noordholland, een Tjiftjaf *Phylloscopus collybita* die afweek door de lichte snavel en poten. De bovensnavel had een duidelijk waarneembare lichte basis en de ondersnavel was geel met een donkere punt. Zowel de boven- als de ondersnavel vertoonden een vrijwel geheel lichte snijrand. Tarsus en tenen waren oranjegeel tot geel. Verder viel op dat de slagpennen en tertials contrastrijk waren getekend met brede witte toppen (herinnerend aan Bladkoning *P inornatus*). Een vrij harde ééntonige roep herinnerend aan die van de Siberische Tjiftjaf *P c tristis* werd eenmaal gehoord. De vogel foerageerde meestal in duindoorns maar verbleef daarnaast vaak geruime tijd, ook bij windstil weer, op de grond in laag platgewaaid helmgras.

Conder & Keighley (1950) vermeldten roodbruin, kastanjebruin, grijsbruin, omber en 'fuscous' als pootkleur bij gevangen Tjiftjaffen; Svensson (1992) noemt lichtbruin als zeldzaam voorkomende kleur; de vogel van IJmuiden had duidelijk veel lichtere poten. De snavelkleur is doorgaans zwartbruin of donker hoornkleurig (cf Cramp 1992, Svensson 1992).

Verwijzingen

Conder, P J & Keighley, J 1950. The leg colouration of the Willow-Warbler and Chiffchaff. Br Birds 43: 238-240.

181 Tjiftjaf / Chiffchaff *Phylloscopus collybita*, IJmuiden, Noordholland, december 1992 (Lammert van der Veen)

Cramp, S 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.

Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.

Summary

ABBERRANT CHIFFCHAFF AT IJMUIDEN IN DECEMBER 1992 On 6-11 December 1992, an aberrant Chiffchaff *Phylloscopus collybita* was present at IJmuiden, Noordholland. The bill had a conspicuous pale base on the upper mandible, a yellowish lower mandible with only a dark point, and almost completely pale cutting edges. The tarsus and toes were orange-yellow to yellow. Furthermore, the tertials and remiges were rather strongly patterned.

Lammert van der Veen, Burgemeester Hogguerstraat 155, 1064 CL, Amsterdam, Nederland

Brieven

House Sparrow x Tree Sparrow hybrids in Finland

On 1 October 1991, I observed a hybrid House Sparrow x Tree Sparrow *Passer domesticus* x *montanus* in Turku, south-western Finland. I managed to photograph the bird but, unfortunately, it disappeared soon thereafter and could not

be relocated. The bird resembled the hybrid described by van den Berg & Groenendijk (1991).

On 2 February 1992, I discovered another individual in Korpoo, south-western Finland. This bird associated mostly with a flock of Yellowhammers *Emberiza citrinella* and stayed only for short periods with the local flock of House Sparrows. It was last seen on 16 February,

around the time the Yellowhammer flock left the village. This hybrid was rather like a Tree Sparrow in shape. It appeared stockier and smaller than a House Sparrow, with a rounder head. It differed from the bird described by Eigenhuis (1990) by, eg, its crown pattern, grey rump, dirty-grey underparts and white tips to greater coverts. The bird was very active while on the ground, moving continuously, which was quite different from the still perched House Sparrows. The calls resembled those of House Sparrow but were more quiet and subdued.

Compared with the hybrid described in Harris et al (1989: 216), the following points were noted:

HEAD Brown crown bisected by wedge-shaped grey crown-stripe which was widest on forehead, tapering into point on upper part of nape. Crown-stripe containing about equal amounts of grey and brown feathers. Some isolated grey feathers also present elsewhere on brown crown. Tree Sparrow-like dark spot on ear-coverts more obvious than in Harris et al's bird. Black bib and white collar almost like Harris et al's bird.

UPPERPARTS Rump and lower back grey as in male House Sparrow, quite unlike Harris et al's bird.

UNDERPARTS Dirty-grey as in male House Sparrow.

WING White tips of greater coverts forming obvious wing-bar.

Tree Sparrow is an uncommon bird in south-western Finland. Finding two hybrids during a

single winter seems quite surprising. Perhaps hybrids are largely overlooked and may be more common than reported. Cordero (1991) described a male and a female hybrid taken from the nest in Barcelona, Spain. His observations suggest that most reported hybrids between the two species were males since female hybrids are more difficult to recognize in the field than male hybrids. A study of literature records of hybrids revealed that the majority of hybrids occurred in areas where one of the species is uncommon, usually Tree Sparrow; it is argued that mate restriction is the most likely cause for hybridization (Cordero & Summers-Smith 1993).

References

- van den Berg, G J & Groenendijk, D 1991. Hybride Huisumus x Ringmus op Schiermonnikoog in mei 1989. *Dutch Birding* 13: 66-67.
- Cordero, P J 1991. Phenotypes of adult hybrids between House Sparrow *Passer domesticus* and Tree Sparrow *Passer montanus*. *Bull Br Ornithol Cl* 111: 44-46.
- Cordero, P J & Summers-Smith, J D 1993. Hybridization between House and Tree Sparrow (*Passer domesticus*, *P. montanus*). *J Ornithol* 134: 69-77.
- Eigenhuis, K J 1990. Hybride Huisumus x Ringmus te Aalsmeer in januari-februari 1990. *Dutch Birding* 12: 186-187.
- Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1989. *The Macmillan field guide to bird identification*. London.

Henry Lehto, Majoitusmestarinkatu 6 B 20, 20350 Turku, Finland

182 Hybrid House Sparrow x Tree Sparrow / hybride Huisumus x Ringmus *Passer domesticus* x *montanus*, Turku, Finland, 1 October 1991 (Henry Lehto)

183 Hybrid House Sparrow x Tree Sparrow / hybride Huisumus x Ringmus *Passer domesticus* x *montanus*, Korpoo, Finland, 2 February 1992 (Henry Lehto)

Dwerggans met halsband in Nederland

In de mededeling over de herkomst van een gekleurde Dwerggans *Anser erythropus* te Strijen, Zuidholland (von Essen et al 1993), wordt gesuggereerd dat er in Nederland geen waarnemingen zijn van exemplaren met een halsband afkomstig van een in 1988 gestart Fins reïntroductieproject. Mij is echter bekend dat José en Kees Verbeek op 14 maart 1993 te Piaam, Friesland, van een exemplaar met een blauwe halsband het nummer 13 hebben afgelezen. Nadat de vogel was gemeld aan Marko Hyvärinen van het *WWF/Lesser White-fronted Goose Project* (Madsen 1991), kwam enkele dagen later een brief terug waarin werd bedankt voor de melding en waarin alle observaties van het betreffende exemplaar vermeld werden. Hieruit bleek dat de vogel in de winter van 1990/91 op 7 en 11 augustus te Ekeröya, Noorwegen, op 1 en 2 december te Lovenpolder, Terneuzen, Zeeland (cf Lichtenbeld 1991) en op 5 december (drie dagen na de Zeeuwse melding) te Slimbridge, Gloucester, Engeland, gemeld was. De vogel was een eerstejaars en zou tot ten minste 18 februari te Slimbridge blijven met een korte onderbreking van 3 tot 16 februari toen hij in Dyfed, Wales, werd opgemerkt (Birding World 4: 4, 40, 1991). Ook van 22 november 1991 tot in februari 1992 verbleef de vogel, nu adult, met een groep Kolganzen *A albifrons* te Slimbridge (Birding World

4: 376, 1991; 5: 43, 83, 1992). Op 17 november 1992 keerde hij voor de derde achtereenvolgende winter terug naar Slimbridge waar hij tot ten minste 7 februari 1993 zou blijven (Birding World 5: 409, 464, 1992; 4, 58, 1993).

Summary

LESSER WHITE-FRONTED GOOSE WITH NECK-COLLAR IN THE NETHERLANDS A Lesser White-fronted Goose *Anser erythropus* wearing a blue neck-collar with the number 13 from the Finnish re-introduction scheme has been reported in three consecutive winters from countries bordering the North Sea, including the Netherlands in December 1990 and March 1993. In the winter of 1990/91, in its first calendar-year, it was seen on 7 and 11 August at Ekeröya, Norway, on 1 and 2 December at Terneuzen, Zeeland, the Netherlands, and from 5 December (only three days later) to 18 February at Slimbridge, Gloucester, England, with a short break in Dyfed, Wales, during February. In the winter of 1991/92, it was again reported at Slimbridge, from 22 November into February. After spending its third winter at Slimbridge from 17 November 1992 to at least 7 February 1993, it was reported from Piaam, Friesland, the Netherlands, on 14 March 1993.

Verwijzingen

- von Essen, L, Ouweneel, G L & van den Berg, A B 1993. Herkomst van gekleurde Dwerggans te Strijen. Dutch Birding 15: 220-224.
- Lichtenbeld, H J 1991. Veldwaarnemingen CLXVI. Vogeljaar 39: 94-96.
- Madsen, J 1991. Goose ringing schemes in operation in the Western Palearctic. Int Wildfowl Res Bur Goose Res Group Bull 1: 27-33.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem, Nederland

Corrigendum

In het onderschrift van plaat 88 (Dutch Birding 15: 151, 1993) is bij vergissing niet de juiste fotograaf vermeld. De foto werd niet gemaakt door Rob Sponselee maar door Pim Wolf. REDACTIE

Mystery photographs

54 The first-winter gull in the foreground of the photograph is different at first glance from the accompanying first-winter Black-headed Gulls *Larus ridibundus*. The question, however, is to determine what the exact differences are and to which identification this should lead. The differences from Black-headed Gull noted in the field and visible on the photograph are: 1 slightly bigger; 2 all-dark bill with some red at the base only; 3 darkish legs; 4 more diffuse streaking on head and rather prominent streaking on neck, breast and flanks; and 5 more contrasting black-and-white pattern on the tertials. The first impression is that of a first-winter Mediterranean Gull *L. melanocephalus* or Common Gull *L. canus*. The dark bill and darkish legs do not fit first-winter Common Gull but the contrastingly white-fringed tertials, extensive brown on the coverts and dark reddish legs do not fit first-winter Mediterranean Gull either. No other Palearctic gull seems to present this combination of characters, so we may turn to the possibility of a hybrid. Hybrids occasionally occur between similar-sized sympatric gull species. Three options are worth considering: 1 Common Gull x Black-headed Gull. The diffusely streaked head with almost white cheeks and small dark ear-patch, the lightly streaked neck and flanks and the pattern of the coverts and tertials could all fit this type but the virtually dark bill is definitely wrong because both first-winter Common and Black-headed Gulls have pale flesh-coloured or orangy bills with a dark tip. 2 Mediterranean Gull x Black-headed Gull. Bill and leg colour could fit this type but the streaking on breast and flanks is never shown at this age by either of the two species and, therefore, rules out this possibility. Also, the head streaking should be concentrated more around the eye and ear-coverts and not on the crown as in this bird. 3 Common Gull x Mediterranean Gull. All characters shown by our mystery bird seem to fit one of these two species (except for the small isolated ear-patch which was identical on both sides of the head). The dark bill with slightly paler base, white chin and mostly white cheeks and ear-coverts are good for Mediterranean Gull, the diffuse streak-

184 Possible hybrid Common Gull x Mediterranean Gull / mogelijke hybride Stormmeeuw x Zwartkopmeeuw *Larus canus* x *melanocephalus*, Groningen, Groningen, January 1991 (Bernadette Balten)

ing from eye to crown and streaking on neck, breast and flanks for Common Gull. The scapulars, coverts and tertials are quite similar to those shown by some retarded first-winter Common Gulls. The head shape looks more like Mediterranean Gull, the breast more like Common Gull. The colour of the legs fits better on this hybrid type than on the other two possibilities. The small ear-patch could be a remnant of the dark ear coverts shown by some Mediterranean Gulls.

Type 3 thus seems to be the mostly likely candidate. Note, however, that it is difficult to ascertain the parentage of any presumed hybrid with certainty, especially since not every hybrid shows a cross-section of characters of both parents. The identification of this bird can, therefore, not be more than tentative. Any reader with suggestions about the identity of this bird is requested to contact the first author.

Bernadette Balten, Albertine Agnesplein 8a, 9717 EV Groningen, Netherlands
Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AM Utrecht, Netherlands
W (Ted) Hoogendoorn, Notengaard 32, 3941 LW Doorn, Netherlands

Ethiopia

Urban (1987) lists 23 endemic species out of a total of 835 species recorded for Ethiopia. Most of these endemics can be found on the western and south-eastern highland plateau. Among these endemics, Wattled Ibis *Bostrychia carunculata*, White-collared Pigeon *Columba albitorques*, Black-winged Lovebird *Agapornis taranta* and Thick-billed Raven *Corvus crassirostris* are the easiest to see. The Wattled Ibis is common over extensive areas of the plateau. The black-and-white upperwing-coverts and the pendant throat wattle (though not always visible) are the most striking differences from the Hadada Ibis *B hagedash* which also occurs in Ethiopia. The bird has adapted well to living in cultivated fields and villages and it can even be seen in the capital Addis Abeba. Nests are usually found on rocky cliffs but, sometimes, in trees and on buildings as well. Several of these behavioral aspects are similar to those of the Bald Ibis *Geronticus eremita*, of which the now extinct Turkish population used to winter in Ethiopia.

The Blue-winged Goose *Cyanochen cyanoptera* resembles the South American geese, especially the Andean Goose *Chloephaga melanoptera*. This presumably mainly nocturnal species is restricted to the Ethiopian highlands above c 1800 m, where pairs or families can be found grazing on pastures near water. The birds are usually confiding, allowing approach to as close as 10 m. It is not threatened, probably because it is not hunted thanks to religious beliefs (Brown et al 1982).

The endemic Rouget's Rail *Rougetius rougetii* is locally common but more readily heard than seen. It is confined to the moorlands of the Eritrean and Ethiopian highlands where it lives at high elevations of up to 4100 m.

The Ethiopian Stonechat *Saxicola torquata al-*

bofasciata occurs, outside Ethiopia, only in extreme south-eastern Sudan. The male of this 'probably incipient species' (Keith et al 1992) is characterized by the black breast and the absence of reddish-brown in the plumage.

The Moorland Chat *Cercomela sordida* is one of the commonest species above 3500 m in Ethiopia. Other subspecies are endemic to high mountains of eastern Uganda, Kenya and northern Tanzania. This active small chat with wheat-ear *Oenanthe*-like pattern on the short tail is extremely approachable, walking literally at one's feet. It is often seen in pairs or small groups among rocks or on garden fences.

The discovery of the Stresemann's Bush-Crow *Zavattariornis stresemanni* in 1938 is often regarded as one of the most remarkable ornithological events in Africa this century (Collar & Stuart 1985). The species occurs in an area of less than 6000 km² at the southern edge of the Ethiopian plateau. It is very common at Yabelo and probably fairly widespread elsewhere in Sidamo province, especially at around 1200 m altitude. It remains a mystery why its distribution is so restricted since the areas east and west of its range appear identical in elevation and vegetation. Its starling Sturnidae-like appearance and behaviour are even more intriguing. It often associates with mixed starling flocks and even its nest is starling-like. However, its morphology is more similar to that of corvids, especially choughs *Pyrhocorax* (Urban 1987).

References

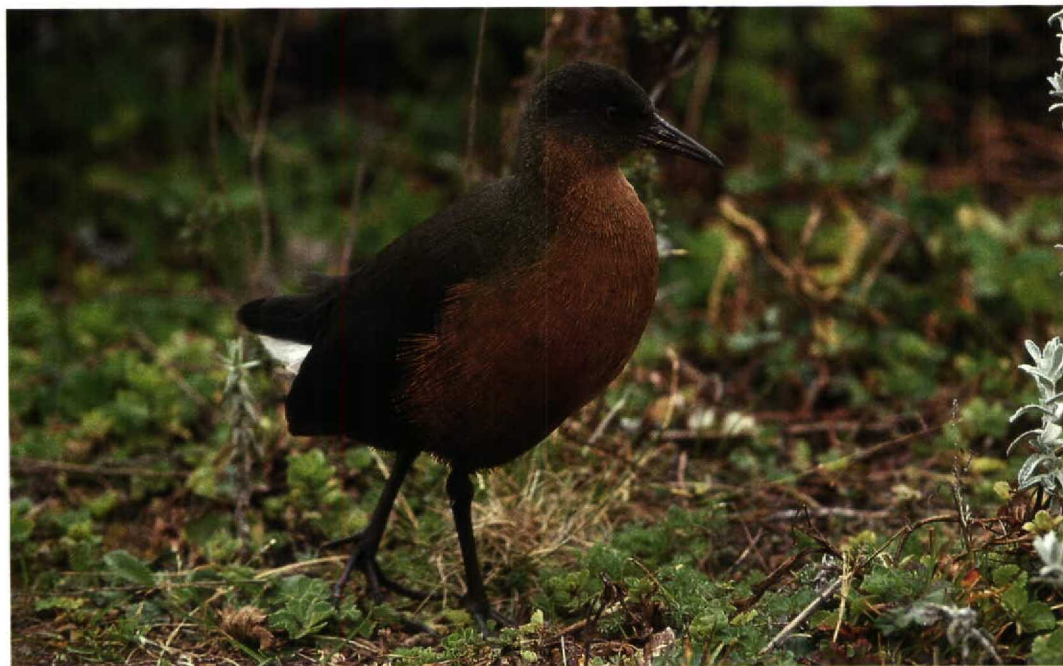
- Brown, L H, Urban E K & Newman, K 1982. The birds of Africa 1. London.
- Keith, S, Urban, E K & Fry, C H 1992. The birds of Africa 4. London.
- Collar, N J & Stuart, S N 1985. Threatened birds of Africa and related islands. Third edition. Cambridge.
- Urban, E K 1987. Ethiopia's endemic birds. Addis Abeba.

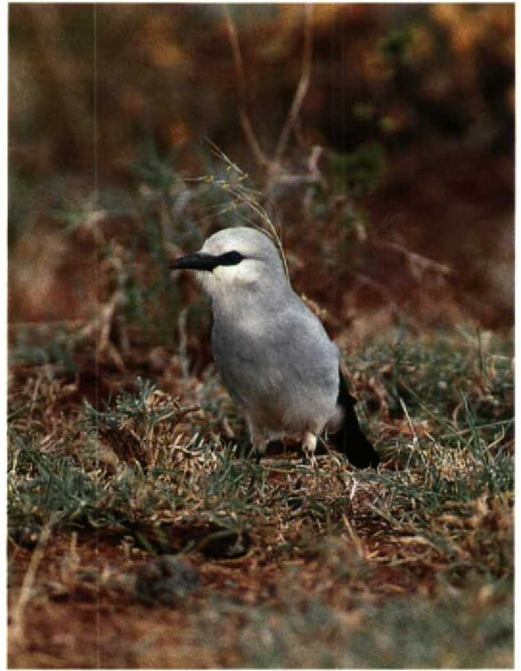
Karel Beyleveld, Vooruitgangstraat 98, 2032 RN Haarlem, Netherlands
Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands

185 Wattled Ibis / Lelibis *Bostrychia carunculata*, Lake Langano, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt)

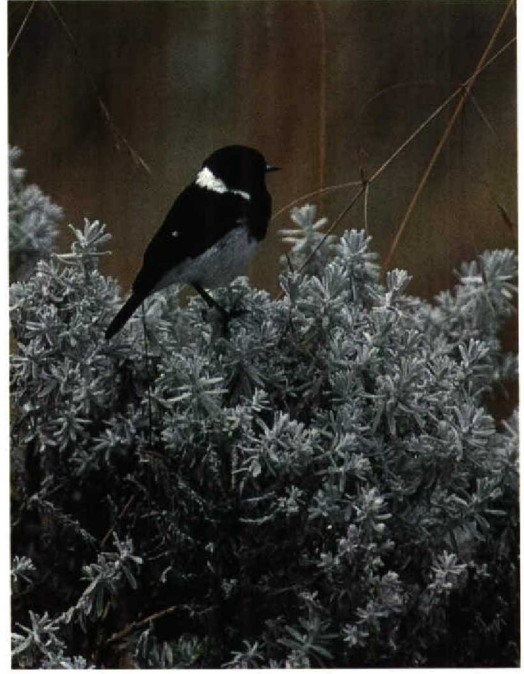
186 Rouget's Rail / Rougets Ral *Rougetius rougetii*, Bale Mountains NP, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt)

187-188 Stresemann's Bush-Crow / Acaciagaai *Zavattariornis stresemanni*, Yabelo, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt) **189** Moorland Chat / Tanzaniaanse Spekvreter *Cercomela sordida*, Bale Mountains, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt)

190 Blue-winged Goose / Blauwvleugelgans *Cyanochen cyanopterus*, Gaferson Reservoir, Addis Abeba, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt) **191** Ethiopian Stonechat / Ethiopische Roodborsttapuit *Saxicola torquata albobasiciata*, Bale Mountains NP, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt) **192** African Paradise Flycatcher / Afrikaanse Paradijsmonarch *Terpsiphone viridis ferreti*, Sodore, Ethiopia, December 1990 (Karel Beylevelt)

Recensies

R VAN BEUSEKOM ET AL (REDACTIE) 1992. *Vogels in Flevoland 1 (1990)*. Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland', Almere. 116 pp. ISSN 0928-4907. NLG 20.00.

Naast vogelaars die, van buiten komend, Flevoland minstens maandelijks bezoeken, zijn er ook die het gebied nog niet eens eenmaal per jaar aandoen. Ik behoor zelf tot de eerste categorie maar moet toegeven dat ik, steeds nog op zoek naar vergane vogelglorie van dit eens ongeëvenaarde gebied, dikwijls teleurgesteld thuiskom. Vooral die andere categorie vogelaars wordt door *Vogels in Flevoland* er echter aan herinnerd dat er toch nog wel degelijk wat te beleven valt in deze nog steeds in ontwikkeling zijnde polder. Een voorbeeld zijn de nieuwe en gevarieerde bossen waarover Ton Eggenhuizen schrijft. Zij herbergen veel Houtsnippen *Scolopax rusticola*, Zomertortels *Streptopelia turtur* en Appelvinken *Coccothraustes coccothraustes*. De Ransuil *Asio otus* broedt er al, de Bosuil *Strix aluco* nog niet. Het westelijke Kromslootpark heeft nog het karakter van de jonge polder: riet en ruigtes. Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus*, Blauwborst *Luscinia svecica* en Rietgors *Emberiza schoeniclus* broeden er nog. In de inventarisatiejaren 1988-90 werd van de Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* echter slechts één territorium in een jaar genoteerd. Weinigen zullen weten dat er in Flevoland verheugend veel Kerkuilen *Tyto alba* met succes zijn gehuisvest. Het jaar 1990 leverde althans 54 broedgevallen en meer dan 200 jongen op. Helaas zijn er in datzelfde jaar ook weer 66 dode exemplaren gevonden waarvan de helft als verkeersslachtoffer.

Leif Nilsson benadrukt in een Engelstalige bijdrage het belang van Flevoland als verblijf- en ruipleaas voor Scandinavische Grauwe Ganzen die verrassenderwijs enkele malen per jaar tussen Scandinavië en Flevoland op en neer vliegen. Ron van der Hut bewerkt statistisch 11 jaar mistnetvangsten van de Rietzanger *A. schoenobaenus* die langzaam overeind krabbelt vanuit een dal in 1985. Ruud van Beusekom belicht het nog weinig bekende herfsttrekverloop van de Braamsluiper *Sylvia curruca* en de predatie van de Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* op duikeenden *Aythya* en Meerkoeten *Fulica atra*. Ton Eggenhuizen behandelt roepjes en poepjes van een adulte en een jonge Pestvogel *Bombus garrulus* in Almere in januari-februari 1990. Ruud Vlek verzamelt oude waarnemingen van Vorkstaartmeeuwen *L. sabini* in het IJsselmeergebied en verder binnenlands. Ruud van Beusekom en Kees Breek bespreken het eerste broedgeval van de Orpheusspottvogel *Hippolais polyglotta* en de eerste waarneming (vangst) van de Struikrietzanger *A. dumetorum* van Nederland. Daarnaast is er nog een uitgebreide lijst van zeldzame en schaarse vogels die dit jaar in Zuid-Flevoland zijn waargenomen. Onno Wildschut bespreekt de wintertelling van roofvogels in Zuid-Fle-

voland. Vanaf 1986 zijn Blauwe Kiekendief *C. cyaneus* en Ruigpootbuizerd *Buteo lagopus* min of meer constant maar op welk niveau? Voor mijn gevoel toch lang niet meer dat van vroeger, in 1963 voor Oostelijk Flevoland zo poëtisch geschilderd door wijlen Karel Bezeemer (*Een wintertocht naar Flevoland*, Limosa 36: 191-194, 1963). KLAAS J EIGENHUIS

M STRANGE & A JEYARAJASINGAM 1993. *Birds. A photographic guide to the birds of Peninsular Malaysia and Singapore*. Sun Tree Publishing, Singapore. 258 pp. ISBN 981-00-3290-0. No price quoted. GBP 16.95.

This guide is the first to make use of photographs as an aid to identifying birds in south-eastern Asia. Of the 638 species recorded in western Malaysia and Singapore, 290 of the commoner species are illustrated. The introduction gives a brief overview of past research, birds and human activities and legal protection. This is followed by chapters on breeding, migration, studying the birds and how to use this guide. The species accounts are grouped by biotope into five sections: gardens and parks (urban centres); open country and freshwater swamps; mangroves, shores and the sea; lowland rainforest; and montane rainforest. These sections commence with a brief description and one or more photographs of the habitat and maps of birding localities, showing recommended trails. The species accounts are necessarily brief, consisting of a description of the bird's plumage and world distribution, followed by notes on habitat, habits, calls and status. Only occasional reference is made to potential confusion species and the photographs show one plumage only. These sections are interspersed with pleasing larger-format photographs, and the guide ends with a complete checklist, a glossary and a bibliography. Photographs have been transposed on one occasion (on p 137). Something has gone wrong with the caption of the photograph on p 28 which, obviously, was not taken on Fraser's Hill: that on p 31 was probably taken along the road leading from The Gap to Fraser's Hill. The bird in the lower picture on p 159 is not a Grey-rumped Treeswift *Hemiprocne longipennis* but an Asian Palm Swift *Cypsiurus balasienensis*. The latter is described on p 51 but the accompanying photograph is of a Whiskered Treeswift *H. comata*, also shown perched on p 160! The pictures of one of the authors at work are ill-chosen in view of the recommendation to wear long trousers in the forest.

This guide is recommended as an excellent means of getting a feel for the families and genera of south-eastern Asian birds. The standard *A field guide to the birds of South-East Asia* by King, Woodcock and Dickinson remains essential for identifying all species in the Malay Peninsula. FRANK ROZENDAAL

A. GRETTON 1991. *The ecology and conservation of the Slender-billed Curlew (Numenius tenuirostris)*. ICBP Monograph 6. ICBP, Cambridge. 170 pp. ISBN 0-946888-22-1. GBP 8.00.

The first Slender-billed Curlew *Numenius tenuirostris* was shot in 1817 in Egypt but it took nearly 100 years for the first (and last) nests to be discovered by a hunter in central Russia. Now, 80 years later, only a handful of birds remain. In 1988, the International Council for Bird Preservation (now BirdLife International) launched a two-year project to summarize the existing knowledge of the Slender-billed Curlew and to design a conservation action plan for all the countries within its distribution range. This monograph written by the project co-ordinator gives an overview of the historical knowledge of the breeding grounds, migration routes, wintering range and a description of the decline, which was already noted early this century, and its possible causes. The largest part of the book consists of a country-by-country account of all possible and claimed records, including a few possible observations during field surveys initiated by the project. There is only one remarkably small chapter on ecology and behaviour solely based on the three well-known individuals in Merja Zerga, Morocco. The book concludes with a complete list of all known possible and claimed records since 1900 and an outline of the conservation action plan. The most valuable part of the book is the historical account, which includes a full translation (from Russian) of the only publication on its breeding biology, together with the discussion of the possible causes of its decline and a description of the hunting intensity in most Mediterranean countries. It appears that a staggering six million hunters are found scattered

along virtually the complete migratory and wintering range of the Slender-billed Curlew! This fact alone gives little doubt that hunting was the primary reason for the downfall of the species.

However, the book is seriously flawed by the uncritical acceptance and discussion of all claims and records and underestimates the identification problems and pitfalls. This opinion is shared by many ornithologists in Europe including some involved in record assessment committees. One might even speculate if, in fact, a too optimistic view (by considering all information as correct) has delayed the appropriate conservation action taken. On the other hand, the author has taken very little account of the *negative* evidence such as the intensive ornithological surveys of many Mediterranean wetlands in recent years failing to produce any records. Furthermore, there is virtually no discussion in the book on the possible occurrence of juvenile birds in order to establish whether the species is still reproducing (the observers in the field were not asked to look for age characters). For example, the three best-observed individuals in Morocco were very similar in plumage and size (suggesting same sex) over a period of at least 5 years. There is a possibility that these birds simply have not reproduced at all in recent years (rendering radio-tracking of these birds quite useless).

Altogether, this book makes painfully clear that we virtually know nothing of the biology of a bird species which once occurred abundantly in southern Europe. Shall we ever know its breeding biology, moulting grounds, social behaviour or migration strategy? Let us hope that the conservation action taken is not too little too late. TOM M VAN DER HAVE

DBA-nieuws

DBA-vogelweek op Texel in oktober 1993 Van zaterdag 16 tot en met zondag 24 oktober 1993 vond er weer een DBA-vogelweek plaats op Texel, Noordholland. Het aantal deelnemers was ongeveer gelijk aan dat van vorig jaar. Er was zeker geen sprake van een grote massa vogelaars. Dat veranderde toen in de late namiddag van donderdag 21 oktober een eerste-winter IZABELKLAUWIER *Lanius isabellinus* op de Hooge Berg (net onder Den Burg) werd waargenomen. Slechts een 20-tal gelukkigen was in staat deze lang verwachte nieuwe soort voor Nederland te bewonderen. De volgende dag zochten c. 200 vogelaars de Hooge Berg en omgeving af. Helaas, tijdens deze grootste 'twitch' van het jaar 1993 (?) werd de vogel niet meer terug gevonden.

De DBA-vogelweek begon goed met de ontdekking in De Cocksdorp op zaterdag 16 oktober van een juve-

niele Roze Spreeuw *Sturnus roseus* die zich fraai liet zien tot zondagmiddag. De eerste dag werden verder een Roodkeelpieper *Anthus cervinus*, twee Bladkoninkinnen *Phylloscopus inornatus* en een Pallas' Boszanger *P. proregulus* waargenomen. De Pallas' verbleef in de omgeving van 'De Tuintjes' en werd tot 18 oktober gezien. Een tweede exemplaar werd op 18 oktober ontdekt in de omgeving van de 'Vijver van Jochems', en werd voor het laatst gezien op 20 oktober. Texel bewijst weer eens, met 18 individuen tot nu toe (inclusief een exemplaar op 2 november 1993), een *stake out* voor deze prachtige soort te zijn.

Verder werd een flink aantal kwaliteitssoorten gezien, ondermeer een tweetal Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus*, Hoppen *Upupa epops*, een Klapekster *Lanius excubitor*, diverse Slechtvalken *Falco peregrinus*, Buidelmezen *Remiz pendulinus*, een late

Grauwe Franjepoot *Phalaropus lobatus*, een late Orto-
laan *Emberiza hortulana*, een Kuifaalscholver *Phalacro-
corax aristotelis*, een Rode Wouw *Milvus milvus*, een
Visarend *Pandion haliaetus*, twee Witbuikrotganzen
Branta bernicla hrota en een Grote Pieper *Anthus
richardi*. Altijd de moeite waard blijven grote groepen
Strandleeuweriken *Eremophila alpestris* zoals die van
50-60 vogels in de Slufter. In totaal werden 166 soor-
ten waargenomen, wat voor de tijd van het jaar een
hoog aantal is. Vorig jaar werden tijdens de DBA-
vogelweek 'slechts' 138 soorten gemeld.

Op woensdag 20 oktober werd een *big day* ge-
houden waaraan door zes teams hetzij met de fiets het-
zij met de auto werd deelgenomen. Het team van
Frank Bos, Aart Vink en Wim Wiegant eindigde als
eerste, met 108 soorten, op de voet gevolgd door het
team van Rob Bouwman, Ruud Bouwman en Hans
Vrolijk met 106 soorten.

Er werden twee avonden georganiseerd in het Eijer-
landse Huis in De Cocksdorp. Op zaterdag 16 oktober
deed Roy de Haas met beeld en stem verslag van zijn
bliksembezoeken aan Australië, Hawaï en Nieuw-Zee-
land. Arnold 'BWP' Meijer dwong die avond bewonder-
ing af door alle delen van het *Handbook* in één keer
aan te schaffen aan de stand van Dirk en Irene de
Moes. Op maandag 18 oktober liet Henk Hendriks
door middel van fraaie dia's zien dat Zimbabwe niet
alleen in vogelkundig opzicht interessant is.

Na deze succesvolle DBA-vogelweek zullen hope-
lijk ook de opportunisten onder ons besluiten zich in
oktober 1994 een weekje op Texel te nestelen.
Getracht zal worden de vogelaars in deze week zowel
overdag als 's avonds terdege bezig te houden!

**DBA/OBC-vogeldag in Utrecht op zaterdag 5 februari
1994** De traditionele DBA-vogeldag vindt in 1994
wederom plaats in Utrecht en wel op zaterdag 5 februa-
ri. Dit jaar zal de Oriental Bird Club (OBC), die in
1994 haar 10e verjaardag viert, een gedeelte van het
programma voor haar rekening nemen. De preciese
locatie is, net als vorig jaar, het Hoofdgebouw
Diergeneeskunde, Yelaan 1 in De Uithof. De Uithof is
bereikbaar met de auto (afslag 'Uithof', aangegeven
vanaf de A27 en A28; na het AZU-ziekenhuis eerste
weg links) en per bus met de lijnen 11 en 12 vanaf
Utrecht CS. Het programma (onder voorbehoud!) zal
bestaan uit een drietal bijdragen van de OBC: een
korte introductie over de OBC door Nigel Lindsey en
lezingen van Frank Lambert ('The effects of logging on
lowland forest birds on Sabah, Borneo') en René Dek-
ker ('In search of Megapodes'); en bijdragen van de

DBA in de vorm van een 'mystery-bird competition'
door Arnoud van den Berg, het jaaroverzicht 1993
door Wim Wiegant en dia's van vogels uit Yemen van
Pieter Bison.

Verschillende stands zullen die dag aanwezig zijn,
waaronder uiteraard de Dutch Birding Travel Report
Service, maar ook de 'Bird and Wildlife Bookshop' en
'Wildsounds' (cassettes/CD's met vogelgeluiden) uit
Engeland. Omdat de dag een sterk sociaal karakter
heeft, is er tussen elke lezing een pauze gepland. Er is
dus genoeg tijd om de stands te bezoeken en andere
vogelaars uit binnen- en buitenland te spreken. Het
programma begint om 10:00 uur (zaal open om 09:00
uur) en duurt tot c 17:00 uur. De toegangsprijs
bedraagt NLG 7.50. Ook niet-DBA-begunstigers zijn
van harte welkom.

Een ieder die voor het jaaroverzicht 1993 dia's
beschikbaar wil stellen, wordt dringend verzocht tijdig
contact op te nemen met Wim Wiegant, Beatrixlaan 2,
6706 AX Wageningen, Nederland, 08370-22380
(privé) of 080-284596 (werk).

Mededeling voor Belgische abonnees Wij willen graag
nogmaals benadrukken (cf Dutch Birding 15: 227,
1993) dat met ingang van 1993 België in postaal
opzicht buitenland is geworden. Vanwege een daar-
mee gepaard gaande verhoging van de portokosten
moeten wij helaas onze Belgische abonnees voortaan
BEF 1150 in rekening brengen.

Note for subscribers outside Europe We would like to
stress again (cf Dutch Birding 15: 227, 1993) that sub-
scribers outside Europe now receive Dutch Birding by
airmail and have to pay NLG 70.00.

Sponsoring Nuts-Aegon beëindigd Per 1 januari 1994
is Nuts-Aegon geen sponsor meer van de DBA. In 1990
begon Nuts-Aegon haar relatie met de DBA door aan-
zienlijk bij te dragen aan de totstandkoming van het
boek 'Vogels nieuw in Nederland'. De sponsorbijdra-
gen van de verzekeringsmaatschappij in de jaren daar-
na zijn ook gebruikt voor projecten als de 'Euro Bird-
week' op Texel en het nog te verschijnen boek
'Zeldzame vogels in Nederland'. Als tegenprestatie
kreeg Nuts-Aegon advertentieruimte in Dutch Birding
en er werden bijvoorbeeld goed bezochte vogelexcursies
georganiseerd voor de relaties van Nuts-Aegon. De
DBA is Nuts-Aegon zeer erkentelijk voor de goede en
prettige samenwerking in de afgelopen drie jaren,
waarbij met name M G C Augustin, Hans Schoon en
Frank Schouten genoemd moeten worden.

Aankondigingen & verzoeken

Birds of Greece G I Handrinos and T. Akriotis are currently preparing a book on the birds of Greece to be published in the UK. It will be the first book to cover the past and present status and distribution of birds in Greece and will also include information on habitats, birding and conservation. In view of the small number of birders and ornithologists in Greece, any records sent by foreign birders will be most helpful. All contributions will be acknowledged. If you wish to contribute your bird records, please contact G I Handrinos, El Venizelou 44, 16675 Glyfada, Greece.

Swifts Philip Chantler and Gerald Driessens are working on an identification guide to the swifts of the world (to be published by Christopher Helm). They are very interested in receiving any relevant information (such as photographs and field notes and sketches) on the members of this family, in particular the New World genera *Chaetura* and *Cypseloides* and the Old World genus *Collocalia*. All contributors will be acknowledged. The address of Gerald Driessens is: Bosstraat 44, 2500 Lier, Belgium; and that of Philip Chantler: 66 Hunter Road, Willesborough, Ashford, TN24 0RT, UK.

Turkish bird sites needing research during 1994 In order to publish a revised *Important Bird Areas in Turkey* by the end of 1994, Turkey's leading conservation organisation DHKD is gathering up-to-date information on a number of Turkish bird sites. Foreign birders who want to help with this inventory can obtain a site list and extensive information on specific sites (such as preferred period of visits, maps and indications of the

best spots at the site). Also, we can help with obtaining the permission of the Turkish authorities which is needed in some cases, especially if you want to organise a survey longer than two weeks. Please contact Gernant Magnin and Murat Yazar, c/o DHKD, Pk 18, 80810 Bebek-Istanbul, Turkey, fax +90-2122795544.

Anybody visiting Turkey is kindly requested to send us his or her bird records on special *Site Recording Forms* which can be ordered from: Guy Kirwan, OSME Turkey Officer, 6 Connaught Road, Norwich, Norfolk NR2 3BP, UK; or Vincent van den Berk, Noorderdijk 3a, 4012 BT Kerk Avezath, Netherlands.

Vogeljaar-vogelkalender 1994 De traditionele vogelkalender van de Stichting het Vogeljaar is weer verschenen, wederom zowel in een Nederlandse als in een Franstalige editie. Zoals altijd is de kalender 14-daags, in kleur en met afscheurbaar kalendarium zodat aan het eind van het jaar een mooi vogelboekje overblijft.

U kunt de vogelkalender 1994 bestellen door overmaking van NLG 15.00 op postrekening 4325, tnv de penningmeester van het kalenderfonds, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel, Nederland. In België kan de kalender besteld worden door overmaking van BEF 320 op postrekening 000-0296530-01, tnv Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van Vogels, Vee-weidestraat 43, 1070 Brussel, België. De Franstalige editie van de kalender is te verkrijgen door hetzelfde bedrag op één van de bovenstaande rekeningen over te maken, onder vermelding van 'Franstalige kalender'.

WP reports

This review of recent reports of rare and interesting birds in the Western Palearctic refers mainly to **September-October 1993** and focuses on north-western Europe. Additional information on not-so-recent reports is included as well. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the records committee of the relevant country.

At Lista, Vest-Agder, Norway, 10 **White-billed Divers** *Gavia adamsii* were counted on 9 October. In England, the two long-staying **Pied-billed Grebes** *Podilymbus podiceps* remained in Cornwall and Northumberland. In the Netherlands, a rather tame **Pink-backed Pelican** *Pelecanus rufescens* near Aalsmeer, Noordholland, on

5-6 November proved to be an escape from a nearby private wildfowl collection. On 8 November, 14 **Cattle Egrets** *Bubulcus ibis* flew over Las Chafiras, Tenerife, Canary Islands. The number of **Little Egrets** *Egretta garzetta* in Britain decreased from up to 400 in August to c 200 in October. By contrast, only one **Great White Egret** *E alba* was reported in Britain, in Somerset on 25-29 October. In November, a stork near Hannover, Niedersachsen, Germany, turned out to be an **Oriental White Stork** *Ciconia boyciana* of a presumed captive origin (cf Dutch Birding 15: 224-225, 1993). The first **Roseate Spoonbill** *Ajaia ajaja* for the Western Palearctic was a juvenile photographed in September in the Azores. This summer, the longest-living colour-ringed Swedish **Lesser White-fronted Goose** *Anser erythropus*,

whose life history was described in Dutch Birding 15, 220-224, 1993, was unsuccessful in breeding; it was seen with its mate at Hudiksvall, Hälsingland, Sweden. In the Netherlands, up to 14 individuals were reported from Anjum and Lauwersoog, Friesland, and three from Strijen, Zuidholland, in the last week of October. A male **King Eider** *Somateria spectabilis* was reported from Terschelling, Friesland, on 29 October and a female returned to Texel, Noordholland, on 19 November. The male **Barrow's Goldeneye** *Bucephala islandica* at Buvika, Sor-Trøndelag, returned on 15 October to spend its eighth winter in Norway. As in previous winters, several **Hooded Mergansers** *Mergus cucullatus* appeared in Dutch waters attracting hopeful twitchers. However, inquiries among Dutch waterfowl breeders revealed that nowadays this species is most successfully bred in captivity. Since 1980, apparently, the right food for this species became easily available in the Netherlands resulting in at least 637 young birds raised in 1989 and 1437 in 1991. These numbers were reported by members of a bird keepers association only; actual numbers are estimated to be two or three times higher (Paul Vossen pers comm). Besides, it is one of the cheapest duck species for sale in Germany as well (Peter Barthel pers comm). An adult **Egyptian Vulture** *Neophron percnopterus* was seen near Salzburg, Austria, on 30 August. In June, a **Griffon Vulture** *Gyps fulvus* was photographed at Tottijärvi, Finland. The first **Pallid Harrier** *Circus macrourus* for Britain since 1952 was a juvenile present at Exnaboe, Shetland, on 15-16 September. In eastern Groningen, the Netherlands, the number of breeding pairs of **Montagu's Harrier** *C. pygargus* increased from none in 1989, two in 1990, seven in 1991, 21 in 1992 to 27 in 1993; in the same period, the area of fallow land increased substantially due to EC regulations (Grauwe Gors 21 (3/4): 67-73, 1993). In Sweden, three **Steppe Eagles** *Aquila nipalensis* (two adults and an immature) were seen in mid-September and one was reported on 2-11 October in Denmark. The second **Merlin** *Falco columbarius* for the Canary Islands was seen at Los Christians, Tenerife, on 29 October.

A **Demouille Crane** *Anthropoides virgo* was present at Hortobágy in Hungary on 20-24 October. One was seen at different localities in south-eastern England from 13 September to at least 10 October. The first **Little Bustard** *Tetrax tetrax* since 1988 for the Netherlands was discovered in the last week of November near Middelburg, Zeeland, and remained to at least 14 December. An almost completely white **Great Bustard** *Otis tarda* flew past astonished holiday birders at Facinas, Cadiz, Spain, on 16 September. A possible first **Semipalmated Plover** *Charadrius semipalmatus* for Ireland was a first-winter bird reported from Ballycotton, Cork, from 29 September to 16 October. The first **Spur-winged Lapwing** *Hoplopterus spinosus* for Hungary was seen on 17-24 October. Juvenile **Semipalmated Sandpipers** *Calidris pusilla* were reported from Bude, Cornwall, on 19-25 September and Lisagriffin, Cork, on 26 September. A **Least Sandpiper** *C. minutilla* was pre-

sent at Hayle Estuary, Cornwall, from 22 September to 4 October. An adult **Sharp-tailed Sandpiper** *C. acuminata* stayed at Scatness, Shetland, Scotland, on 13-14 September. A first-winter **Stilt Sandpiper** *Micropalama himantopus* was discovered at Blennerville, Kerry, Ireland, on 1-6 October. The first **Buff-breasted Sandpiper** *Tryngites subruficollis* and the first **Long-billed Dowitcher** *Limnodromus scolopaceus* for Hungary were seen at Hortobágy on 10 October and 25 September, respectively. **Upland Sandpipers** *Bartramia longicauda* stayed on Foula, Shetland, from 22 September to 3 October and on St Mary's, Scilly, England, from 6 October to 4 November. On 9 September, an adult **Spotted Sandpiper** *Actitis macularia* was observed at Tarifa, Cadiz, Spain, and on 3 October, one was reported from Madeira. On 25-28 September (and possibly on 14 October), the first **Laughing Gull** *Larus atricilla* for the Netherlands was photographed among Black-headed Gulls *L. ridibundus* by a single observer at Harderwijk, Gelderland. The second **Franklin's Gull** *L. pipixcan* for Germany was present at Altwarmbüchener See, west of Hannover, on 8-13 November. The 11th **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* for Sweden was an adult seen at Furilden, Gotland, on 4 September. An adult winter bird stayed at Skaw Beach, Unst, Shetland, from 21 September to 4 October. A **Whiskered Tern** *Chlidonias hybridus* at Nohlagaviken, Alingsås, Västergötland on 20-25 October was (only) the seventh for Sweden. In southern Norway, a **Brünnich's Guillemot** *Uria lomvia* was seen at Lista on 13 October.

On 19 October, the **Oriental Turtle Dove** *Streptopelia orientalis* returned to Mörylångå, Öland (cf Dutch Birding 14: 64, 232, 1992; 15: 86, 1993). Unfortunately, a **Belted Kingfisher** *Ceryle alcyon* flying over the A30 near Bodmin, Cornwall, on 18 October could not be relocated. A **Hawk Owl** *Surnia ulula* was reported from Sjøælland, Denmark, on 11 October. A **Blue-cheeked Bee-eater** *Merops persicus* was reported from Ouessant, Finistère, France, on 15 October. In Finland, exceptional numbers of **White-backed Woodpeckers** *Dendrocopos leucotos* (up to 70) and **Three-toed Woodpeckers** *Picoides tridactylus* were on the move in September-October together with 100s of Great Spotted Woodpeckers *D. major*; for instance, at Hanko bird station, on 15 October, six White-backed and 32 Three-toed Woodpeckers were seen. The seventh **Blyth's Pipit** *Anthus godlewskii* for Finland was identified in the field and later trapped at Kristiinankaupunki on 16-20 October (cf Dutch Birding 15: 198-206, 1993). On 20-22 October, a first-winter bird on St Mary's golf course, Scilly, was seen by 100s of birders (Birding World 6: 398-400, 1993). The 14th for Europe (including four which have not yet been formally admitted to the British list) was discovered on Fair Isle on 31 October and trapped on 1 November. A **Tawny Pipit** *A. campestris* stayed at Amarilla Golf, Tenerife, Canary Islands, on 25-27 September. It was one of the best autumns for **Olive-backed Pipits** *A. hodgsoni* in north-western Europe with, for instance, 15 individuals

193 Blyth's Pipit / Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*, St Mary's, Scilly, England, October 1993 (David Tipling)
194 Yellow-rumped Warbler / Geelstuitzanger *Dendroica coronata*, Cape Clear, Cork, Ireland, 10 October 1993 (Anthony McGeehan) **195** Upland Sandpiper / Bartrams Ruitter *Bartramia longicauda*, St Mary's, Scilly, England, October 1993 (David Tipling)

196 Red-flanked Bluetail / Blauwstaart *Tarsiger cyanurus*, Winspit Valley, Dorset, England, October 1993 (David Tipling) **197** Lanceolated Warbler / Kleine Sprinkhaanzanger *Locustella lanceolata*, Hankasalmi, Finland, 17 July 1993 (Jyrki Normaja) **198** Black-eared Wheatear / Blonde Tapuit *Oenanthe hispanica*, first-winter male, Stiffkey, Norfolk, England, October 1993 (Dave Stewart/Birding Images)

199 Paddyfield Warbler / Veldrietzanger *Acrocephalus agricola*, Helgoland, Germany, 5 October 1993 (*Arnoud B van den Berg*) **200** Isabelline Shrike / Izabelklauwier *Lanius isabellinus*, Helgoland, Germany, 2 October 1993 (*Arnoud B van den Berg*) **201** Pied Wheatear / Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka*, first-winter male, Vlieland, Friesland, Netherlands, 7 October 1993 (*Raymond van Splunder*) **202** Sardinian Warbler / Kleine Zwartkop *Sylvia melanocephala*, Lauwersoog, Groningen, Netherlands, 31 October 1993 (*Eric Koops*)

in Shetland on 1-11 October and several in Finland, Norway and Sweden. In Shetland, **Pechora Pipits** *A. gustavi* were present on Fair Isle from 27 September to 5 October and on Foula on 28-29 September. The first for Hungary was claimed at Hortobágy on 26 September. British records of **Northern Mockingbird** *Mimus polyglottos* (30 August 1982 and 17-23 May 1988; two other records were rejected) and **Brown-headed Cowbird** *Molothrus ater* (24 April 1988) have been accepted and both species were added to category A of the British list. The second **Black-throated Accentor** *Prunella atrogularis* for Finland (and the third for Europe) was seen on Uusikaupunki, Vekara, on 23-24 October. From 9 to at least 13 November, the first **Siberian Rubythroat** *Luscinia calliope* for Egypt was a first-year female staying at Hurghada. In Britain, **Red-flanked Bluetails** *Tarsiger cyanurus* were seen on Fair Isle on 15-16 September and at Winspit Valley, Dorset, from 30 October to 8 November. In France, one was seen on Ouessant, Finistère, on 27 October. The 11th for Sweden was reported from Hartsö Enskär, Södermanland, on 24 September. The first **Güldenstädt's Redstart** *Phoenicurus erythrogaster* for Finland and north-western Europe was a first-winter male showing characters of central Asian *P. e. grandis* and was watched by 100s of birders at Iittala, Häme, Finland, on 11-20 October (cf *Birding World* 6: 405, 1993). At Al Khobar, Saudi Arabia, a **Pied Stonechat** *Saxicola caprata* was discovered on 17 October. The first or second **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* for the Canary Islands was reported from Amariella Golf, Tenerife, on 25 September. The ninth **Pied Wheatear** *O. pleschanka* for Sweden was seen at Östergarn, Gotland, on 5 October. On 7-8 October, the fourth for the Netherlands was present on Vlieland, Friesland. In Scotland, one was discovered near Aberdeen, Grampian, on 8 October. In Wales, one was reported from Dyfed on 25 October. The 10th and 11th for Finland were females at Säppi on 23 October and at Korsnäs on 24-26 October. The fourth **Black-eared Wheatear** *O. hispanica* for Finland was a first-winter female probably of the eastern subspecies *O. h. melanoleuca* staying at Inkoo from 28 September to 3 October. An immature was present on St Agnes on 2 September. A first-winter male at Stiffkey, Norfolk, England, was seen by many birders from 24 October to 1 November. In Norway, a **Desert Wheatear** *O. deserti* was discovered at Lista on 10 October. In England, one was staying at Heacham, Norfolk, from 19 November. After review, all four British records of **Black Wheatear** *O. leucura* were rejected and the species is deleted from the British list. **White's Thrushes** *Zoothera dauma* were reported from St Kilda, Western Isles, Scotland, on 21 September and Lerwick, Shetland, on 1 October. On Trecco, the fourth **Hermit Thrush** *Catharus guttatus* for Britain (and the third for Scilly) showed itself on most days during 11-18 October. A **Swainson's Thrush** *C. ustulatus* was trapped at Græmeshall, Orkney, on 21 October. One was reported from Saint-Vit, Doubs, France, on 22 October. An **Eyebrowed Thrush** *Turdus obscurus* was present on St Mary's on 7-14 October

and on St Agnes on 15-16 October. On 9 October, a **Dark-throated Thrush** *T. ruficollis* was seen at Kajaani, Finland. In Britain, immatures were found on Fair Isle on 11 October, on St Martin's, Scilly, on 13-14 October, on Whalsay, Shetland, on 19-24 October and at Sheringham, Norfolk, on 31 October. The sixth for Denmark was seen at Sønderho, Jylland, on 10 October. The first **Cetti's Warbler** *Cettia cetti* for Scotland was found dead, wearing a French ring, at Leith, Lothian, on 21 October. In the Netherlands, one trapped near Zandvoort, Noordholland, on 29 September was the first since 1990. The bird remained in the area and was retrapped several times, for the last time on 31 October. In Britain, **Lanceolated Warblers** *Locustella lanceolata* were seen on Fair Isle on 17 September (two), at Sumburgh Head, Shetland, on 27 September and at Sheringham, Norfolk, on 29 September. The latter was only the third for England. The fourth for Germany was photographed on Helgoland, Schleswig-Holstein, on 13 October. Including the five records of singing individuals in June-July (cf *Dutch Birding* 15: 183-184, 1993), there are now 18 records in Finland of which only three were in autumn. In Scotland, **River Warblers** *L. fluviatilis* were present on Fair Isle on 26-27 September and on Out Skerries, Shetland, on 9-10 October. On 14 September, the third **Paddyfield Warbler** *Acrocephalus agricola* for Ireland alighted on a boat 254 miles south-west of Cork and died soon afterwards. The second for Germany was found on 5 October on Helgoland during the second European rarities committees conference. Singles were trapped at Messelbroek, Brabant, Belgium (29 August), on Fair Isle (8-13 September), at Wetteren, Oostvlaanderen (20 September), at Sheringham, Norfolk (24 September) and at Veurne, Westvlaanderen, Belgium (2 October). On 24 July, 7 September and 10 October, **Blyth's Reed Warblers** *A. dumetorum* were trapped at Lista, Norway. In England, two were trapped at Fagbury Cliff, Felixstowe, Suffolk, on 19 September and on 4 October. In Scotland, singles were reported from St Kilda on 4 October (found dead on 7 October), on Out Skerries on 9-15 October, on Fair Isle on 22 October, at Sumburgh, Shetland, on 28 October (found dead on 31 October) and at Dungeness, Kent, on 2 November. In Belgium, one was reportedly trapped at Hamme, Brabant, on 20 September. The first **Olivaceous Warbler** *Hippolais pallida* for Sweden was trapped at Eggegrund, Gästrikland, on 25 September (it showed characters of the eastern subspecies *H. p. opaca*). The identification of a warbler (either this species or Booted) photographed and trapped at Seafield, Lerwick, Shetland, from 21 to at least 31 October is still under discussion. In Britain, a record total of at least 13 **Booted Warblers** *H. caligata* was reported of which 11 during 7-27 September and two in late October. In the Netherlands, a male **Sardinian Warbler** *Sylvia melanocephala* was present from 30 October to 17 November at Lauwersoog, Groningen. The long-staying male at Filey, North Yorkshire, England, first found on 27 June, was last seen on 16 October. The 11th **Desert Warbler** *S. nana* for Sweden was discovered at Furilden, Got-

land, on 6 October. The best bird in Ireland in late November was a **Barred Warbler** *S nisoria* at Newcastle, Wicklow, which frequented gardens along with several Blackcaps *S atricapilla*. In Britain, 15 **Arctic Warblers** *Phylloscopus borealis* were found of which seven in the first week of September. The eighth **Marsh Tit** *Parus palustris* for Finland was seen in Helsinki on 9 October. This summer, in southern Limburg, breeding of **Treecreepers** *Certhia familiaris* was documented for the first time for the Netherlands. On 19 September, the 17th and 18th **Short-toed Treecreeper** *C brachydactyla* for Britain were trapped at Dungeness, Kent, England; one of these birds (which was already ringed here on 31 August) showed characters intermediate with Treecreeper and stayed into December. On 2-5 October, the third **Isabelline Shrike** *Lanius isabellinus* for Germany stayed on Helgoland at the hostel where the second European rarities committees conference was hosted. The first for the Netherlands was present on Texel on 21 October. In England, one stayed at Sandwich Bay, Kent, from 24 October to 4 November and at Fife Ness, Fife, Scotland, on 5-9 November. The fourth for Germany was a first-year female on 12-17 November near Niesky, Sachsen, trapped on 17 November. The 10th **Lesser Grey Shrike** *L minor* for Norway stayed on Utsira, Rogaland, on 20-27 August. At Norwick, Unst, Shetland, one was present from 30 September to 3 October. In Norway, an **Eastern Great Grey Shrike** *Lanius excubitor homeyeri* was reported from Lista on 22 October. A **Steppe Great Grey Shrike** *L e pallidirostris* was photographed at Swindon, Wiltshire, England, on 24-27 October. During 1-7 October, in Scilly, possibly the same **Red-eyed Vireo** *Vireo olivaceus* was seen on Bryher, St Agnes and Gugh. The first breeding of **Common Redpoll** *Carduelis flammæ* in Svalbard, Norway, occurred at Longyearbyen this summer. In the Netherlands, a first-winter male **Two-barred Crossbill** *Loxia leucoptera* was discovered near Baarn, Utrecht, on 27 November. The **Pallas's Rose-**

finch *Carpodacus roseus* recorded on North Ronaldsay, Orkney, during June-July 1988 has not been admitted to the British list because of the likelihood of a captive origin. On 7-16 October, a **Yellow-rumped Warbler** *Dendroica coronata* was present on Cape Clear, Cork. **Blackpoll Warblers** *D striata* were seen at Brownstown Head, Wexford, Ireland, on 3 October and at Flamborough Head, Humberside, from 24 October to 1 November (the third for mainland Britain). A first-year male **Black-faced Bunting** *Emberiza spodocephala* trapped on 28 October on Schiermonnikoog, Friesland, was the second for the Netherlands and the fifth for Europe (cf Dutch Birding 9: 108-113, 1987). In England, **Yellow-breasted Buntings** *E aureola* were seen in Suffolk, Dorset, Scilly and Essex during 4-16 September; in Scotland, singles were found in Orkney on 20-21 September and in Shetland on 30 September. A first-winter male **Rose-breasted Grosbeak** *Pheucticus ludovicianus* on 28 September near Aurich, Ostfriesland, would be a first for Germany but might be of captive origin. In Scilly, one was photographed on Tresco on 12-15 October.

For a number of reports in this and the previous review, recent publications in Birding World, Birdwatch, Bird Watching, British Birds, Grauwe Gors, Limicola, Linnet, Vår Fågelvärld and Vår Fuglefauna were consulted. News from Britain was kindly supplied by Rare Bird News (0881-888-111). I wish to thank Christine Barthel, Peter Barthel, Tony Clarke, Gerald Driessens, Philippe Dubois, Guus van Duin, Enno Ebels, Lambert von Essen, Dick Forsman, Annika Forsten, Hans Gebuis, Håkon Heggland, Jeff Higgott, Erling Jirle, Chris Kightley, Guy Kirwan/OSME, Ben Koks, Paul Leader, Dave McAdams, Anthony McGeehan, Arie Ouwerkerk, John Ryan, Bjoern Einar Sakseid, Leo Stegeman, Dominique Verbelen, Paul Vossen and Arend Wassink for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de maanden **september** en **oktober 1993**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo

spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

DUIKERS TOT VALKEN Een **IJsduiker** *Gavia immer* pas-seerde Terschelling, Friesland, op 18 oktober. Op 20

oktober was er een serieuze claim van een **donsstormvogel** *Pterodroma feae/madeira/mollis* langs de Noordzeekust van Texel, Noordholland. Vorig jaar rond dezelfde tijd was er ook al een waarneming van een donsstormvogel langs de Nederlandse kust. De waarnemingen in Noordwesteuropa van de laatste jaren zijn voornamelijk moeilijk te verklaren maar het is wel weer een extra reden om 'op de kust te gaan zitten'. Van de c 150 **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* werd het overgrote deel (c 120) gezien op 15, 26 en 27 september. Van het zeer kleine aantal **Noordse Pijlstormvogels** *P. puffinus* (15 exemplaren) werden de meeste eveneens gezien op 26 en 27 september. Een **Vale Pijlstormvogel** *P. yelkouan* werd gemeld op 11 september bij Westkapelle, Zeeland. Een **Stormvogeltje** *Hydrobates pelagicus* werd op 26 oktober gezien langs Terschelling. Ook **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* werden op 15, 26 en 27 september gezien (totaal 12) en er was één waarneming op 21 oktober bij de Maasvlakte, Zuidholland. Op 27 september was een Vaal Stormvogeltje bij Camperduin, Noordholland, zo ongelukkig om in de bek van een Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* te belanden. **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* werden voornamelijk gezien in Zeeland (zeven exemplaren) maar ook uit de rest van Nederland kwamen nog meldingen van totaal zes exemplaren. Op 24 oktober werd een **Kwak** *Nycticorax nycticorax* gezien bij Groningen, Groningen. De **Koe-reiger** *Bubulcus ibis* van de Workumerwaard, Friesland, was daar aanwezig tot 15 september. Op 19 september zaten er twee en tot 10 oktober nog één bij Rhenen, Utrecht, en op 11 oktober verbleef er één bij Zwolle, Overijssel. **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* waren prominent aanwezig in Zeeland: op 4 september acht in het Verdrongen Land van Saeftinge, op 11 september twee bij De Braakman, van 17 tot 21 september vijf bij de Brouwersdam en vanaf 19 september maximaal negen in Het Zwin. Een langsvliegend exemplaar werd gezien bij het Willem Arntzshuis te Utrecht, Utrecht, op 22 september. Verder was er nog een waarneming op 15 oktober bij Harderwijk, Gelderland. **Grote Zilverreigers** *E. alba* verbleven de gehele periode in de Lauwersmeer, Groningen, tot 10 oktober in de Oostvaardersplassen, Flevoland, op 24 oktober in het Harderbroek, Flevoland, en vanaf 27 oktober op de Korendijkse Slikken, Zuidholland. **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* werden gezien op 7 september bij het Verdrongen Land van Saeftinge, op 20 september bij Warns, Friesland, op 8 oktober bij Castricum, Noordholland, op 9 oktober bij de Stichtse Brug, Flevoland, en van 25 tot 29 oktober een geringd exemplaar (Stockholm 9243672) bij Elburg, Gelderland. De grootste groep **Ooievaars** *C. ciconia* werd op 26 oktober gezien tussen Woerden, Utrecht, en Gouda, Zuidholland, en omvatte 20 vogels. **Zwarte Ibissen** *Plegadis falcinellus* werden waargenomen op 1 oktober bij de Grevelingendam, Zeeland, en van 3 tot 5 oktober bij Wolphaartsdijk, Zeeland. **Fleming's** *Phoenicopterus ruber roseus* zaten op 25 september bij Voorst, Gelderland, en op 7 oktober twee in de Lauwersmeer. **Dwergganzen** *Anser erythropus* verbleven vanaf 25 oktober

bij Anjum, Friesland, met een maximum van 11 exemplaren (!) op 28 oktober. Vanaf deze datum waren er ook al drie aanwezig bij Strijen, Zuidholland. Het grootste aantal **Sneeuwganzen** *A. caerulescens* (zes) zat vanaf 20 oktober in de Lauwersmeer. Op 2 september werd hier ook een **Ross' Gans** *A. rossii* gemeld. Twee **Witbuitkrotganzen** *Branta bernicla hrota* zaten eind oktober op Texel. **Roodhalsganzen** *B. ruficollis* werden op 30 oktober gezien bij Strijen en op 31 oktober samen met een hybride **Roodhals- x Brandgans** *B. ruficollis x leucopsis* bij Anjum. De **Bronskopeend** *Anas falcata* van de AW-duinen, Noordholland, werd dit seizoen voor het eerst gezien op 16 oktober. Er was een melding van een **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* op 24 en 30 oktober op het Galderse Meer bij Breda, Noordbrabant. Interessant is de melding van een langsvliegend mannetje **Koningseider** *Somateria spectabilis* op 29 oktober op Terschelling. **Zwarte Vrouwen** *Milvus migrans* werden nog gezien op 7 september op Terschelling en op de Ventjagersplaten, Zuidholland, en op 26 oktober bij Muiderberg, Noordholland. Tussen 7 september en 28 oktober werden 21 **Rode Vrouwen** *M. milvus* gemeld. Overvliegende **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* werden gezien op 23 oktober (twee!) bij Rekken, Gelderland, en op 30 oktober bij Kreileroord, Noordholland. Wegtrekkende **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* werden gezien op 1 september in de Lauwersmeer, op 13 september bij Den Haag, Zuidholland, en op 18 september langs trektelepost Hellegat, nabij Kloosterzande, Zeeland. Opmerkelijk zijn de volgende meldingen van **Steenarenden** *Aquila chrysaetos*: op 29 september tussen Westkapelle en Zoutelande, Zeeland, op 29 oktober in De Peel, Noordbrabant, en op 29 en 31 oktober op het Rammegors, Zeeland. C 70 **Visarenden** *Pandion haliaetus* werden gemeld, voornamelijk in september. Ook van de **Roodpootvalk** *Falco vespertinus* waren in september nog 10 meldingen. Van de **Slechtvalk** *F. peregrinus* werden 10-tallen exemplaren doorgegeven, met een maximum van zes op 28 oktober in de Lauwersmeer.

KRAANVOGELS TOT ALKEN Op 20 september werden al acht **Kraanvogels** *Grus grus* gezien bij Doetinchem, Gelderland. Tussen 1 en 23 oktober werden nog eens c 220 exemplaren gemeld. Er was een melding van een **Griël** *Burhinus oedicnemus* op 23 september bij Dedemsvaart, Overijssel. **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* werden waargenomen op 8 en 9 september bij Castricum, op 10 september op Texel, van 12 september tot 2 oktober maximaal vier op de Maasvlakte en op 16 en 18 september bij Middelburg, Zeeland. Van de twee **Gestreepte Strandlopers** *Calidris melanotos* bij Julianadorp, Noordholland, was er één aanwezig tot 4 september. Zoals eerder vermeld, was tot 1 september aldaar ook een **Breedbekstrandloper** *Limicola falcinellus* aanwezig. Een aanzienlijk aantal (14) **Bokjes** *Lymnocyrtus minimus* verbleef vanaf 17 oktober in de HW-duinen, Zuidholland. Een **Poelruiter** *Tringa stagnatilis* zat op 5 september in de Lauwersmeer. **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* werden de gehele periode nog gezien, negen in totaal, met

203 Kleinste Jager / Long-tailed Skua *Stercorarius longicaudus*, Breezand, Noordholland, 5 september 1993 (*Marten van Dijl*) **204** Morinelplevier / Dotterel *Charadrius morinellus*, Maasvlakte, Zuidholland, 9 september 1993 (*Marjolein Bayens*)

205 Hop / Hoopoe *Upupa epops*, Texel, Noordholland, oktober 1993 (Carl Derks) **206** Zwarte Ibis / Glossy Ibis *Plegadis falcinellus*, Wolphaartsdijk, Zeeland, oktober 1993 (Peter L Meininger) **207** Grote Pieper / Richard's Pipit *Anthus richardi*, IJmeerdijk, Almere, Flevoland, 11 september 1993 (Karel Mauer) **208** Taigaboomkruiper / Eurasian Treecreeper *Certhia familiaris*, Terschelling, Friesland, oktober 1993 (René van Rossum)

tweetallen op 11 september bij de Eemshaven, Groningen, en op 9 en 10 oktober bij het Zwanenwater, Noordholland. **Rosse Franjepoten** *P. fulicarius* werden gemeld op 25 september in de Bandpolder, Friesland, op 28 september bij Ransdorp, Noordholland, op 2 oktober op Schiermonnikoog, Friesland, en bij Scheveningen, Zuidholland, op 11 en 14 oktober op Terschelling, op 17 oktober op Engelsmanplaat, Friesland, en op 26 oktober langs Callantsoog, Noordholland. C 70 **Middelste Jagers** *Stercorarius pomarinus* werden tot 3 oktober langs de kust genoteerd. **Kleinste Jagers** *S. longicaudus* werden opgemerkt op 2 september en 15 september (twee) bij Camperduin, op 3 september langs de Oostvaardersdijk, Flevoland, op 4 en 5 september bij Breezand, Noordholland, op 6 september op Texel, op 12 september op Terschelling, op 16 september bij Westkapelle, op 18 september op de Maasvlakte en op 26 september bij Egmond aan Zee,

Noordholland. Op 25 en 28 september werd een **Lachmeeuw** *Larus atricilla* gefotografeerd te Harderwijk. Mogelijk werd de vogel op 14 oktober daar opnieuw gezien en op 26 oktober in de Harderbroek, Flevoland. Tussen 3 september en 10 oktober werden nog zeven **Vorkstaartmeeuwen** *L. sabini* gemeld. Op 30 oktober werden twee **Dunbekmeeuwen** *L. genei* gemeld, vliegend langs trektpost Hellegat. De adulte **Grote Burgemeester** *L. hyperboreus* verscheen voor het negende jaar bij de Brouwersdam en wel op 16 september. Verder waren er exemplaren op 22 oktober bij Den Helder, Noordholland, en op 27 oktober bij Westkapelle. Op 24 en 30 oktober verbleef een onvolwassen **Kleine Burgemeester** *L. glaucoides* in Schelphoekhaven bij Serooskerke, Zeeland. Een **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* vloog op 5 september langs Cadzand, Zeeland. Van de **Reuzenster** *Sterna caspia* werden er negen gezien op 4 september bij Kampen,

Overijssel, van 6 tot 9 september maximaal zeven bij Gaast, Friesland, op 6 september twee bij Makkum, Friesland, op 11 en 12 september maximaal vijf bij Workum, Friesland, en van 11 tot 17 september twee langs de Philipsdam, Zeeland. Late **Witvleugelsters** *Chlidonias leucopterus* werden op 5 september bij Deventer, Overijssel, en op 19 september bij Westkapelle gezien. **Zwarte Zeekoeten** *Cephus grylle* vlogen op 26 september langs Camperduin en Egmond aan Zee, op 2 oktober langs Schiermonnikoog en op 26 oktober langs Egmond aan Zee en Callantsoog. In de tweede helft van oktober werden slechts vijf **Kleine Alken** *Alle alle* gemeld. **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica* werden gemeld op 15 september (twee) en 21 oktober langs Camperduin, op 9 en 14 oktober bij Terschelling, op 21 oktober op Schiermonnikoog en op 26 oktober langs Callantsoog.

DUIVEN TOT GORZEN Een herfstige **Zomertortel** *Streptopelia turtur* werd op 29 oktober gezien bij 's-Gravenzande, Zuidholland. Een **Alpengierzwaluw** *Apus melba* was op 17 september enige uren aanwezig bij Westkapelle. Met 11 exemplaren, sommige voor enige dagen, was de **Hop** *Upupa epops* een traditionele najaarsverschijning waaronder wederom een exemplaar op Texel tijdens de DBA-vogelweek. Naast een drietal claims was er een serieuze waarneming van een **Kortteenleeuwerik** *Calandrella brachydactyla* op 1 oktober op Terschelling. 69 **Grote Piepers** *Anthus richardi* verschenen, met een piek in de laatste dagen van september en de eerste dagen van oktober en 57 **Duinpiepers** *A. campestris* werden gemeld, waarvan ruim de helft in de tweede week van september. Verspreid over de gehele periode werden 34 **Roodkeelpiepers** *A. cervinus* gemeld. Drie **Pestvogels** *Bombicilla garrulus* vlogen op 30 oktober langs trekpost Hellegat. **Waterspreeuwen** *Cinclus cinclus* werden gemeld op 10 oktober bij Mechelen, Limburg, op 24 en 25

oktober op Vlieland, Friesland, en vanaf 25 oktober bij Norderhaven, Drenthe. **Aziatische Roodborstapuiten** *Saxicola torquata maura* werden gemeld op 2 oktober bij Wijk aan Zee, Noordholland, en op 22 oktober op Terschelling. Een eerste-winter mannetje **Bonte Tapuit** *Oenanthe pleschanka* was op 7 en 8 oktober aanwezig op Vlieland. Van de ruim 250 **Bellijsters** *Turdus torquatus* werden er maar liefst 190 gemeld tussen 13 en 15 oktober. Een **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* werd op 29 september gevangen in de AW-duinen en daarna nog een aantal keren teruggevangen, voor het laatst op 31 oktober. Maximaal drie zingende **Graszangers** *Cisticola juncidis* werden nog gemeld bij het Verdrongen Land van Saeftinge op 4 en 7 september. Op 24 augustus werd een **Waterrietzanger** *Acrocephalus paludicola* gevangen in de AW-duinen. Op 30 september werd er nog één gemeld bij Grijskerke, Zeeland. Na het vierde, en tevens het eerste echt twitchbare, geval van de **Kleine Zwartkop** *Sylvia melanocephala* voor Nederland dit voorjaar op Texel, volgde op 30 oktober het vijfde geval. Deze vogel, wederom een mannetje, was zo mogelijk nog gemakkelijker te zien en bevond zich bij de veerhaven van Lauwersoog, Groningen, en bleef daar tot tenminste 22 november. **Sperwergrasmussen** *S. nisoria* werden gemeld op 17 september op Terschelling en op 8 oktober in de HW-duinen. **Pallas' Boszangers** *Phylloscopus proregulus* bevonden zich op Texel van 16 tot 19 oktober, op Terschelling op 20 oktober en op Schiermonnikoog op 24 oktober. C 52 **Bladkoningen** *P. inornatus* werden gezien, voornamelijk rond eind september. Een **Humes Bladkoning** *P. humei* werd op 20 oktober gemeld op Terschelling, een **Bruine Boszanger** *P. fuscatus* op 17 oktober in de HW-duinen en een **Bergfluiter** *P. bonelli bonelli* op 16 oktober op Schiermonnikoog. Van de **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* waren er 12 exemplaren tussen 17 september en 10 oktober. Een vrouwtje **Withalsvliegenvanger** *F. albicollis* werd op video vastgelegd op

209 Lachmeeuw / Laughing Gull *Larus atricilla*, Harderwijk, Gelderland, 25 september 1993 (Wouter van Heusden) **210** Izabelklauwier / Isabelline Shrike *Lanius isabellinus*, Texel, Noordholland, 21 oktober 1993 (Carl Derks)

211 Roze Spreeuw / Rosy Starling *Sturnus roseus*, De Cocksdorp, Texel, Noordholland, oktober 1993 (Hans Gebuis)

Schiermonnikoog op 7 september. Dit najaar werd Nederland overspoeld door **Zwarte Mezen** *Parus ater*, met bijvoorbeeld een waarneming van 670 exemplaren trekkend langs Vlissingen, Zeeland, op 7 september. Een aardige influx van **Taigaboomkruipers** *Certhia familiaris* zorgde voor een vangst op 1 oktober te Bloemendaal, Noordholland, en waarnemingen op 9 oktober in het Wilgenbos langs de Oostvaardersdijk, van 14 tot 22 oktober op Terschelling (drie), van 16 tot 29 oktober op Schiermonnikoog (waaronder ook een vangst), op 22 oktober te Zeist, Utrecht, van 24 oktober tot in november in Lauwersoog, van 28 tot 31 oktober op Texel en van 29 tot 31 oktober op Vlieland (twee). Een 30-tal **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* werd, voornamelijk op trektelposten, verspreid over het hele land waargenomen. Op 21 oktober werd aan het eind van de middag bij de Hooge Berg op Texel een eerste-winter **Izabelklauwier** *Lanius isabellinus* waargenomen. Tussen 18 september en 15 oktober werden acht **Grauwe Klauwieren** *L. collurio* gemeld en een onvolwassen **Roodkopklauwier** *L. senator* zat op 4 en 5 september op Schiermonnikoog. Meer of minder serieuze waarnemingen van **Notekrakers** *Nucifraga caryocatactes* werden opgetekend op 21 september te Son, Noordbrabant, op 5 oktober te Kampen, op 19 oktober te

Woudenberg, Utrecht, en op 24 en 30 oktober telkens twee op Texel. Een **Roze Spreeuw** *Sturnus roseus* was op 16 en 17 oktober te bewonderen op Texel. Op 8 oktober werd in een tuin te Arnhem, Gelderland, een **Witbandkruisbek** *Loxia leucoptera* gezien. Van 17 september tot 15 oktober vlogen er vele 100en **Kruisbekken** *L. curvirostra* over Nederland, bijvoorbeeld 410 exemplaren op 13 oktober, binnen 2 uur tijd, langs Katwijk, Zuidholland. Vanaf eind augustus en begin september werden op diverse plaatsen op de Veluwe, Gelderland, kleine aantallen **Grote Kruisbekken** *L. pytyopsittacus* gezien. In de gehele periode vlogen overal vele 1000en **Sijzen** *Carduelis spinus* over. Ook meer dan 600 **Ijsgorzen** *Calcarius lapponicus* werden doorgegeven waarvan ruim de helft tussen 28 september en 2 oktober. Een eerstejaars mannetje **Maskergors** *E. spodocephala* werd op 28 oktober geringd op Schiermonnikoog. **Bosgorzen** *E. rustica* werden gezien op 28 september, 15 en 18 oktober op Terschelling, op 29 september twee en 12 oktober één bij Vlissingen en op 23 oktober op Schiermonnikoog. Waarnemingen van **Dwerggorzen** *E. pusilla* geschieden op 9 oktober bij trektelpost Hellegat en op 15 oktober (twee) bij Vlissingen.

Ruud M van Dongen, Albertusstraat 4, 5261 AD Vught, Nederland
 Hans Gebuis, Boogschutter 30, 3328 KB Dordrecht, Nederland
 Peter W W de Rouw, Warande 23, 3705 ZB Zeist, Nederland

België

DUIKERS TOT VALKEN **Kuhls Pijlstormvogel** *Calonectris diomedea* langs Oostende en op 17 oktober trok er één op korte afstand langs Zeebrugge, Westvlaanderen, met een donkere snavel die wijst op de ondersoort *C d edwardsii* van de Kaapverdische Eilanden. Een **Grote Pijlstormvogel** *Puffinus gravis*, die op 14 september langs Oostende trok, werd iets later wellicht ook te Zeebrugge waargenomen. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* werden gezien te Oostende (15), St-Idesbald, Westvlaanderen, en Zeebrugge (zeven). Er waren drie **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* te Oostende. Op 2 oktober zat er één bij Namur, Namur, en vanaf 31 oktober één te Basse-Wavre, Brabant. **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* werden opgemerkt te Bredene, Westvlaanderen, Dudzele-Zeebrugge (twee) en Heist, Westvlaanderen. In Het Zwin bij Knokke, Westvlaanderen, verbleven tussen 5 september en 14 oktober vijf tot negen **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta*. Op 30 oktober waren er hier nog twee. Te Harchies, Hainaut, werd er één op 5 en 6 september gezien en bij Zeebrugge één van 17 tot 29 september. Bij Thommen, Liège, verbleef op 14 september een **Grote Zilverreiger** *E alba*. Te Diepenbeek-Zonhoven, Limburg, pleisterde er één van 2 tot 9 oktober en over Lier, Antwerpen, vloog er één op 10 oktober. Vanaf 3 oktober zat er naar jaarlijkse gewoonte weer één te Harchies (tot ten minste 25 oktober). Een late **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra* trok nog op 16 oktober over Tienen, Brabant. **Ooievaars** *C ciconia* deden het zwak met waarnemingen te Gages, Hainaut,

Nieuwpoort, Westvlaanderen en Oostakker, Oostvlaanderen. Een langstreckende **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* werd op 10 oktober waargenomen te Bredene. Vanaf 16 oktober zwom het vrouwtje **Ringsnavel-eend** *Aythya collaris* afwisselend te Doornzele en op het Rodenhuizedok, Oostvlaanderen. Het mannetje **Witoogend** *A nyroca* werd op 4 september weer opgemerkt bij Duffel, Antwerpen, en van 24 tot 31 oktober zwom er één bij Neerijse, Brabant. In september werden slechts twee **Rode Wouwen** *Milvus milvus* gemeld maar in oktober 36 (met 21 op 24 oktober)! Op 24 oktober werden juveniele **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* gezien over Beerse, Antwerpen, Dendermonde, Oostvlaanderen en Zulte, Oostvlaanderen. Mogelijk verbleef er op 26 oktober één bij Kalken-Uitbergen, Oostvlaanderen. Een claim van een lichte vorm **Dwergarend** *Hieraetus pennatus* te Harchies op 18 september raakte pas in november bekend. Er waren niet minder dan 67 **Visarenden** *Pandion haliaetus* waarvan 19 vogels op 18 september. De laatste **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* werden gezien te Bornem, Antwerpen, op 6 september (twee), te Lier op 17 september en te Zandvoorde, Westvlaanderen, op 19 september. Het aantal gemelde **Slechtvalken** *F peregrinus* bedroeg 36.

KRAANVOGELS TOT ALKEN De eerste zeven **Kraanvogels** *Grus grus* vlogen op 8 september over Oostende. Op 2 oktober werd wellicht steeds dezelfde groep van 21 gezien boven Lier, Oud-Heverlee, Brabant en Mechelen, Antwerpen. Van 20 tot 27 oktober zaten er vier bij het Schulensmeer, Limburg. Daarna volgden (vooral tussen 20 en 30 oktober) waarnemingen te

212 Blonde Ruiters / Buff-breasted Sandpiper *Tryngites subruficollis*, Zeebrugge, Westvlaanderen, België, september 1993 (Patrick Beirens)

Recente meldingen

Aalst, Oostvlaanderen (vijf), Hoepertingen, Limburg (100+), Laroche-en-Ardenne, Luxembourg (26), Lier, Neerijse (vier) en Peulis, Antwerpen (80). Bij Knokke zaten op 1 september twee **Morinelplevier** *Charadrius morinellus* en te Dudzele-Zeebrugge twee op 6 september. De juveniele **Blonde Ruiter** *Tryngites subruficollis* die van 9 tot 11 september te Zeebrugge verbleef, was één van de weinige zeldzaamheden dit jaar waar iedereen naar kon kijken. Het ontbreken van subterminale bandjes aan schouder- en dekveren bemoeilijkt aanvankelijk de leeftijdsbepaling. Langs Oostende vloog op 2 september een **Regenwulp** *Numenius phaeopus* met kenmerken van de Amerikaanse ondersoort *N p hudsonicus*. Op 2 september vloog een juveniele **Grauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus* langs Oostende en van 20 tot 23 september pleisterde er één bij Longchamps, Namur. Een **Rosse Franjepoot** *P fulvica* vloog op 21 oktober langs Zeebrugge. Er waren **Kleinste Jagers** *Stercorarius longicauda* te Zeebrugge op 2 september en 3 en 9 oktober en te Oostende op 3 (vijf), 4, 5, 26 (twee) en 27 september en 3 oktober. Op 26 en 27 september werd een eerste-winter **Dwergmeeuw** *Larus minutus* met donkere bovenvleugels gefotografeerd te Oostende en op 3 oktober vloog er net zo één langs Zeebrugge. **Vorkstaartmeeuwen** *L sabini* vlogen langs Oostende op 4, 14 (adult), 26 en 27 september en langs Zeebrugge op 11, 14 en 18 september. Een adulte **Kleine Burgemeester** *L glaucooides* verbleef op 23 oktober kortstondig te Zeebrugge. Op 16 september werd een **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* waargenomen te Oostende. Een **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* vloog op 5 september van Cadzand, Zeeland, Nederland, naar Knokke en op 11 september trok er één langs Bredene. Op 8 september vloog een juveniele **Witvleugelstern** *Chlidonias leucopterus* langs St-Idesbald en op 21 september een adult langs Oostende. Op 16 oktober verbleef een échte **Witwangstern** *C hybridus* bij Turnhout, Antwerpen. De voorlopig enige **Kleine Alk** *Alle alle* trok op 23 oktober langs Zeebrugge.

KOEKOEKEN TOT GORZEN De meest intrigerende van een reeks wilde claims was wel die van een **Geelnavelkoekoek** *Coccyzus americanus* te Schore, Westvlaanderen, op 9 oktober. Op 7 oktober trok een **Alpengierzwaluw** *Apus melba* over Zeebrugge. In de Achterhaven van Zeebrugge zat op 19 september een **Hop** *Upupa epops*. Er werden 15 **Draaihalzen** *Jynx torquilla* getotaliseerd. Over de Blaarmeersen te Gent trok op 17 september een juveniele **Roodstuitzwaluw** *Hirundo daurica*. **Grote Piepers** *Anthus richardi* werden opgemerkt te Dudzele op 18 september, te Oostmalle-Zoersel, Antwerpen, op 20 september, Middelerke, Westvlaanderen, op 22 september, Havay, Hainaut, op 29 september en Oostakker op 8 oktober. Er werden niet minder dan 100 **Duinpiepers** *A campestris* gemeld. **Roodkeelpiepers** *A cervinus* werden gezien of gehoord te Angre, Hainaut (vier), Bredene (drie), Genappe, Brabant, in de Gentse Kanaalzone, te Havay (drie), Knokke en Zeebrugge (twee). Bij Sem-

merzake, Oostvlaanderen, werd op 6 september een **Noordse Nachtegaal** *Luscinia luscinia* geringd. Een vrouwtje **Zwarte Roodstaart** *Phoenicurus ochruros* met kenmerken van de ondersoort *P o phoenicuroides* zat op 28 oktober bij Zeebrugge. Een **Aziatische Roodborsttapuit** *Saxicola torquata maura* werd op 26 september ontdekt te Oostduinkerke, Westvlaanderen, en op 11 oktober zat er één bij Meetkerke, Westvlaanderen. Een vrouwtje **Woestijntapuit** *Oenanthe deserti* dat op 15 oktober in de late uurtjes bij Hofstade, Brabant, werd waargenomen, bleek op 16 oktober reeds vertrokken. Over Bredene trok op 9 oktober een mannetje **Zwartkeellijster** *Turdus ruficollis atrogularis* in eerste winterkleed. In oktober werden te Harchies weer vijf zangposten van de **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* geteld. Een veldwaarneming van een **Waterrietzanger** *Acrocephalus paludicola* gebeurde op 13 september te Lier. Er waren ringvangsten van een **Veldrietzanger** *A agricola* te Wetteren, Oostvlaanderen, op 20 september en te Veurne, Westvlaanderen, op 2 oktober. Een **Struikrietzanger** *A dumetorum* werd geringd te Hamme, Brabant, op 20 september. Eerste-winter **Sperwergrasmussen** *Sylvia nisoria* werden geringd in Het Zwin bij Knokke op 4 september en te Meetkerke op 6 en 19 september. Een **Pallas' Boszanger** *P proregulus* verbleef van 25 tot 28 oktober te Zeebrugge. Na de eerste **Bladkoning** *P inornatus* te Zeebrugge op 24 september, volgden er waarnemingen te Blankenberge, Westvlaanderen, Bredene, Heist (twee), Knokke (twee) en Zeebrugge (drie). Te Knokke was er bovendien een vangst van drie exemplaren op 28 september. Vanaf 27 oktober (tot in november) verbleef een **Siberische Tijftjaf** *P collybita tristis* te Heist. Verrassend was de binnenlandwaarneming van een eerste-winter **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* te Harchies op 26 september. Op 7 oktober werd er een te Heist gezien. **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* werden waargenomen te Bornem (enkele), Diepenbeek, Gastuche (twee), Harchies (twee), Heist, Hoboken-Antwerpen, Lier (21), Longchamps (twee), Nieuwpoort, Schulen (drie), Tertre, Hainaut, en Tienen. Juveniele **Grauwe Klauwieren** *Lanius collurio* werden gezien te Heist op 18 en 19 september en in Het Zwin bij Knokke op 19 september. Op 1 september was er een **Notekraker** *Nucifraga caryocatactes* bij Erbisoeul-Ghlin, Hainaut, en op 8 oktober vlogen er twee over Mouscron, Hainaut. Op 11 oktober verbleven een juveniele **Roze Spreeuw** *Sturnus roseus* en een leucistische **Spreeuw** *S vulgaris* op een slaapplaats te Zeebrugge. De najaarstrek leverde 17 gemelde **Ortolanen** *Emberiza hortulana* op.

Deze waarnemingslijst kwam tot stand met medewerking van Hugues Dufourmy (Henegouwen), Philippe Smets (Tienen), Dirk Symens (VLAVICO), Erik Vanloo (Oostendse), Willy Verschueren (Linkeroever) en Frederik Willemys (Mergus). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen meedeelden op de Belgische Dutch Birding-vogellijst (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Bosstraat 44, 2500 Lier, België

BIRDQUEST

Spoon-billed Sandpipers

DISCERNING BIRDERS CHOOSE BIRDQUEST FOR:

BETTER BIRDING IN SMALL AND FRIENDLY GROUPS

HELPFUL AND COMPETENT LEADERS WITH
UNSURPASSED BIRDING EXPERTISE

THE MOST COMPREHENSIVE PROGRAMME OF LONG
DISTANCE BIRD TOURS, INCLUDING PIONEERING
JOURNEYS TO THE WORLD'S LAST WILD FRONTIERS

For our brochure please contact us at:

Two Jays, Kemple End, Birdy Brow, Stonyhurst, Lancashire
BB6 9QY, England, U.K. Tel: 0254-826317. Fax: 0254-826780.
Government Licensed and Fully Bonded - ATOL 2937

BIRDQUEST ... Miles Ahead

het Vogeljaar

Het tijdschrift 'Het Vogeljaar' verschijnt zes maal per jaar en houdt haar lezers al ruim 40 jaar op de hoogte van de laatste ontwikkelingen op het gebied van vogelstudie en vogelbescherming.

'Het Vogeljaar' wordt als het meest informatieve vogeltijdschrift in de Benelux beschouwd.

Omdat het geen commercieel blad is kan de abonnementsprijs uiterst laag worden gehouden.

Door overmaking van f 25,- op postbanknummer **964 472** ten name van 'Het Vogeljaar', Boterbloemstraat 20, 5321 RR Heddell (04199 - 1967), onder vermelding **'nieuwe abonnee'** ontvangt u als welkomstgeschenk onze nieuwe veertien-daagse Vogelkalender, waarvan u na gebruik een vogelboekje overhoudt.

DUTCH BIRDING TRAVEL-REPORTS SERVICE

When you are planning a birding trip or holiday abroad, ask for recent reports of fellow birdwatchers

Many items available, in English as well as in Dutch

Reasonably priced (non-profit base)

All kinds of bird, nature and travel-reports urgently required

For a free (only p&p costs) catalogue and other information please contact:

DIRK DE MOES
POSTBUS 94
3956 ZS LEERSUM
THE NETHERLANDS
☎ 03434 - 57501

NOS OISEAUX

The Swiss ornithological journal appears four times a year (c 250 pages) and publishes articles and reports in French, with abstracts in German and English, covering the Central European avifauna; particular emphasis is placed on original contributions.

The annual subscription is SFR 33.

A free sample copy can be obtained from the following address:

Administration Nos Oiseaux
Case Postale 54
1197 Prangins
Switzerland

WESTERN BIRDS

A quarterly journal of field ornithology for active birders and professional ornithologists

- Bird identification articles written by experts and rigorously reviewed by editorial board
- Generously illustrated by leading amateur and professional artists and photographers
- Articles and photographs documenting rarities and range extensions
- Studies of bird distribution, abundance, behavior, migration and ecology

WESTERN BIRDS also announces:

- WFO sponsored *pelagic* trips
- Annual conventions including field trips and bird identification presentations

To become a WFO member and receive WESTERN BIRDS send \$18.00 (\$23.00 outside U.S.) annual dues payable to Western Field Ornithologists-D, c/o Dorothy Meyers, 6011 Saddletree Lane, Yorba Linda, CA 92686, U.S.A.

DUTCH BIRDING & NHBS

A Book Service for the European Birder

De Boekenservice voor de Europese Vogelaar

Designed for the European birdwatcher, this service offers books covering all areas of European & World ornithology, in any language, with easy ordering and rapid despatch. Payment is easy too - we accept cheques in £/Gld/DM, Eurocheque, most credit cards, and International Post/Girobank.

NEW / FORTHCOMING TITLES

Title		Gld*	DM*	
Birdwatcher's Guide to Malaysia - 11/93.....	£14.00	41	36	☐
Collins Guide to the Birds of Russia - 11/93.....	£19.99	59	52	☐
Crows and Jays: A Guide to the Crows, Jays & Magpies of the World <i>First identification guide to this group. 11/93.....</i>	£25.95	76	68	☐
Finches and Sparrows: An Identification Guide - 10/93.....	£29.99	88	78	☐
Hamlyn Bird Species Guide: The Great Tit - 09/93.....	£10.00	29	26	☐
Hamlyn Bird Behaviour Guide: Seabirds - 09/93.....	£14.99	44	39	☐
Identification Guide to European Non-Passerines - 11/93 <i>The long-awaited companion to Svensson's Passerine guide.....</i>	£15.00	44	39	☐
New Atlas of the Breeding Birds in Britain & Ireland: 1988-1991 <i>The new BTO atlas. due 11/93. Poyser.....</i>	£40.00	118	104	☐
World Checklist of Birds - 10/93 Yale UP <i>Based on Sibley & Monroe. 9,702 species listed.....</i>	£35.00	103	92	☐

NOW AVAILABLE FROM STOCK:

Birds of Brazil: A Natural History - now available. Princeton UP EXTENDED SPECIAL OFFER - reduced from £90 to.....	£70.00	206	184	☐
Birds of Camargue - annotated checklist.....	£15.99	47	42	☐
Field Guide to the Birds of Borneo, Sumatra, Java & Bali..... <i>820 species on 88 colour plates.....</i>	£50.00	146	130	☐
Field Guide to the Waterbirds of Asia - 327 species.....	£25.00	73	65	☐
Field Guide to the Waterbirds of Asia - 327 species.....	£21.95	65	58	☐
Field Guide to the Birds of Taiwan - 458 species.....	£49.95	47	42	☐
Great Auk Islands (Poyser).....	£22.00	65	58	☐
The Peregrine Falcon - new edition now available (Poyser).....	£25.00	73	65	☐
Les Pies-Grieches d'Europe, d'Afrique du Nord, et du Moyen Orient <i>New monograph on shrikes of the W Palearctic.....</i>	£22.50	66	59	☐
Supplement to Distribution & Taxonomy of Birds of the World <i>First update to Sibley & Monroe. Yale UP.....</i>	£19.95	59	52	☐
Where to Find Birds in Australia - new reprint edition.....	£16.00	47	42	☐

* Guide prices only - may alter due to publishers' price increases or currency fluctuation.

You can order any natural history book using this service. For a quotation, please send details of title/author, or send for our free catalogue:

ORDERING DETAILS

Payment: £/Gld/DM cheque, Eurocheque, or bank transfer (please write for details).

Giro/Postbank: please write for details

Credit card: VISA/Access/Master-/Eurocard

Postage & Packing Charges:

Orders up to £35 - add £5 (Gld 15 / DM 13)

Orders up to £60 - add £7 (Gld 21 / DM 18)

Orders up to £90 - add £9 (Gld 27 / DM 23)

Orders over £90 - add 10% of order value.

ORDER FORM

Name:.....

Address:.....

.....

.....

Country:.....

I enclose payment of £/Gld/DM:.....

Please debit my credit card no:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Expiry Signature.....

Send you order, quoting ref.DB/NHBS, to:

Natural History Book Service Ltd

2-3 Wills Road, Totnes, Devon TQ9 5XN, UK.

Tel: 0803-865913 (Int'l: 44-803-865913) Fax: 0803-865280 (Int'l: 44-803-865280)

DUTCH BIRDING

OUDE NUMMERS / BACK ISSUES

Oude jaargangen niet compleet? Bestel nu uw ontbrekende nummers!
Back volumes incomplete? Order your missing issues now!

Speciale aanbieding: Voor het bedrag van NLG 100.00 zenden wij u franco alle leverbare oude nummers en indexen

Special offer: For the amount of NLG 100.00 we send you postfree all available back issues and indexes

Kruis hieronder de gewenste nummers of de speciale aanbieding aan, vul uw naam en adres in en zend het formulier naar / *Please tick the box(es) for the required issues or the special offer, fill in your name and address and send the form to:*
Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland / Netherlands

De volgende nummers zijn nog leverbaar:
The following issues are still available:

	NLG		NLG
☐ Vol 1: 2/3 (1979)	2.50	☐ Vol 12: 5 (1990)	5.00
☐ Vol 2: 1 (1980)	2.50	☐ Vol 13: 1 (1991)	7.00
☐ Vol 4: 2 (1982)	2.50	☐ Vol 13: 2 (1991)	7.00
☐ Vol 5: 1 (1983)	2.50	☐ Vol 13: 3 (1991)	7.00
☐ Vol 5: 2/3 (1983)	2.50	☐ Vol 13: 4 (1991)	7.00
☐ Vol 5: 4 (1983)	2.50	☐ Vol 13: 5 (1991)	7.00
☐ Vol 9: 4 (1987)	2.50	☐ Vol 13: 6 (1991)	7.00
☐ Vol 10: 1 (1988)	5.00	☐ Vol 14: 1 (1992)	7.00
☐ Vol 11: 2 (1989)	5.00	☐ Vol 14: 3 (1992)	7.00
☐ Vol 11: 3 (1989)	5.00	☐ Vol 14: 4 (1992)	7.00
☐ Vol 12: 3 (1990)	7.50*	☐ Vol 14: 5 (1992)	7.00
☐ Vol 12: 4 (1990)	5.00	☐ Vol 14: 6 (1992)	7.00

Speciale aanbieding / *Special offer*: Alle oude nummers / *all back issues* NLG 100,-

* Speciale uitgave / *Special issue*: 'Nearctic Gulls in the Western Palearctic'

Prijzen exclusief porto / *prices excluding postage*

Bij bestelling van 15 of meer exemplaren wordt geen porto in rekening gebracht!
When ordering 15 or more copies, no postage will be charged!

Naam / *Name* _____

Adres / *Address* _____

Handtekening / *Signature* _____

Betaling na ontvangst van acceptgiro / payment upon receipt of invoice

Dutch Birding

An international journal on Palearctic birds

Chief editor Arnoud van den Berg (+31-23378024)

Deputy chief editors Enno Ebels (+31-30961335) and Gerald Oreel (+31-251870992)

Executive editor André van Loon (+31-206997585)

Photographic editor René Pop (+31-104508879)

Editorial board Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger and Frank Rozendaal

Editorial advisory board Christine Barthel (Germany), Peter Barthel (Germany), Gerald Driessens (Belgium), Klaas Eigenhuis (Netherlands), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Netherlands), Lars Jonsson (Sweden), Killian Mullarney (Ireland), Hans Schekkerman (Netherlands), Hadoram Shirihai (Israel) and Peter Symens (Saudi Arabia)

Editorial assistants Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen and Peter de Rouw

Production and lay-out André van Loon and René van Rossum

Advertising Peter Meijer (+31-348031905, fax +31-348020394)

Subscriptions 1993: NLG 52.50 (Netherlands) or BEF 1000 (Belgium); NLG 60.00 (other countries inside Europe) and NLG 65.00 (countries outside Europe). Giro account (Netherlands) 01 50 697; giro account (Belgium) 000 1592468 19; bank account 54 93 30 348 of ABN•AMRO (Bilthoven). All accounts are in the name of the Dutch Birding Association. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please indicate the account number and expiry date and append a signature. Note: This method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes original articles and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region.

The Dutch, English and scientific bird names follow: the *List of Dutch bird species 1993* by A B van den Berg (1993, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* by British Birds (1993, Blunham); the list compiled by C S Roselaar in the Dutch edition of *The illustrated encyclopedia of birds of the world* by C M Perrins (1991, Weert); and *Distribution and taxonomy of birds of the world* by C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripts should be typewritten with double line-spacing and wide margins on both sides. Word-processed manuscripts can also be submitted on diskette (either in Macintosh or MS-DOS format). More information is available from the editors.

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

Board Gijsbert van der Bent (president, +31-171813606), Chris Quispel (secretary, +31-71124825), Arnold Veen (treasurer), Arnoud van den Berg, Roy de Haas and Peter Meijer

Dutch Birding Association is sponsored by Nuts-Aegon Ziektekosten NV

Board assistants Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Paul Knolle, Ger Meesters, Anja Nusse, Gerald Oreel, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot and Kees Tiemstra

Travel-reports service Dirk de Moes, Postbus 94, 3956 ZS Leersum, Netherlands (+31-343457501)

Dutch Rarities Committee

Members Edward van IJendoorn (chairman, +31-23391446), Karel Mauer, Cock Reijnders, Kees Roselaar, Jelle Scharringa, Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus and Wim Wiegant (archivist)
A committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithological Union

© 1993 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Netherlands

Dutch Birding

Jaargang 15 nummer 6 december 1993 *Volume 15 number 6 December 1993*

Artikelen

- 241 Identification of Middendorff's and Styan's Grasshopper Warblers *Peter R Kennerley & Paul J Leader*
249 Ringsnavelmeeuw in Belgisch-Nederlands grensgebied in april 1992 *Dirk J Moerbeek & W (Ted) Hoogendoorn*
254 Nieuwe vondsten van Russische Stormmeeuw in Nederland *Erwin J O Kompanje & J N J (Hans) Post*
258 New subspecies of Fan-tailed Raven and Greenfinch *C S (Kees) Roselaar*

Mededelingen

- 262 Herring Gull with much restricted black marks on wing-tip at IJmuiden *W (Ted) Hoogendoorn, Klaas J Eigenhuis & Jaap van 't Hof*
264 Afwijkende Tjiftjaf te IJmuiden in december 1992 *Lammert van der Veen*

Brieven

- 264 House Sparrow x Tree Sparrow hybrids in Finland *Henry Lehto*
266 Dwerggans met halsband in Nederland *Fred Cottaar*

266 Corrigendum

Mystery photographs

- 267 Mystery photograph 54: Probable hybrid Common Gull x Mediterranean Gull *Bernadette Balten, Enno B Ebels & W (Ted) Hoogendoorn*

Varia

- 268 Ethiopia *Karel Beylevelt & Arnoud B van den Berg*

Recensies

- 272 *Vogels in Flevoland 1 (1990)* door R van Beusekom et al (redactie) *Klaas J Eigenhuis*
272 *Birds. A photographic guide to the birds of Peninsular Malaysia and Singapore* by M Strange & A Jeyarajasingam *Frank Rozendaal*
273 *The ecology and conservation of the Slender-billed Curlew (Numenius tenuirostris)* by A Gretton *Tom M van der Have*

DBA-nieuws

- 273 DBA-vogelweek op Texel in oktober 1993; DBA/OBC-vogeldag in Utrecht op zaterdag 5 februari 1994; Mededeling voor Belgische abonnees; Note for subscribers outside Europe; Sponsoring Nuts-Aegon beëindigd

Aankondigingen & verzoeken

- 275 Birds of Greece; Swifts; Turkish bird sites needing research during 1994; Vogeljaar-vogelkalender 1994

WP reports

- 275 WP reports: September-October 1993 *Arnoud B van den Berg*

Recente meldingen

- 281 Nederland: september en oktober 1993 *Ruud M van Dongen, Hans Gebuis & Peter W W de Rouw*
287 België: september en oktober 1993 *Gerald Driessens*

Voorplaat : IJsgors *Calcarius lapponicus*, Katwijk, Zuidholland, oktober 1992 (*René van Rossum*)

Front cover: Lapland Bunting *Calcarius lapponicus*, Katwijk, Zuidholland, Netherlands, October 1992 (*René van Rossum*)

Abstracted/indexed in: Auk, Ecological Abstracts, Emu, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ibis, Ornithologische Schriftenschau, Wildlife Review, Zoological Record